

unicef

voor ieder kind

WHAT
DO YOU
THINK?

**ALTERNATIEF RAPPORT
VAN DE KINDEREN IN BELGIË
AAN HET COMITÉ VOOR
DE RECHTEN VAN HET KIND**

Dit rapport werd geschreven door Maud Dominicy. Met dank aan Cédric Vallet die de tekst aandachtig nalas en de eindredactie voor zijn rekening nam. Dank ook aan Greet De Ridder, Nathalie San Gil en Philippe Henon voor hun kostbare hulp bij het nalezen en bewerken van het rapport. Ook Dominique Ceuppens en Rudi Decort willen we hier uitdrukkelijk vermelden. Tot slot danken we nog Gaëlle Buysschaert, Sophie Berlamont, Marie D’Haese, Jean-Paul François, Nele Lefevere, Olivier Marquet, Ulrike Nackaerts, Julie Piette, Anne Catherine Rasson, Pascale Recht, Charlotte Van den Abeele en Anneleen Van Kelecom voor hun aanwezigheid en hulp gedurende het volledige proces.

UNICEF België wil ook de Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking en Humanitaire Hulp (DGD) hartelijk danken voor de financiële steun die het voor het opstellen van dit rapport ontving.

Fragmenten uit dit rapport mogen vrij worden gereproduceerd indien de volgende verwijzing wordt toegevoegd: ‘Alternatief rapport van de kinderen in België aan het Comité voor de rechten van het kind’, ‘What Do You Think?’, UNICEF België, 2018.

‘What Do You Think?’ wil een stem geven aan kwetsbare kinderen. In 1999 ging UNICEF België met dit initiatief van start om de meest kwetsbare kinderen en jongeren aan het woord te laten (migranten- en vluchtelingenkinderen, kinderen met een handicap, zieke kinderen, kinderen in de psychiatrie, kinderen die in aanraking komen met het gerecht, kinderen die getroffen worden door armoede). Zo wil UNICEF ervoor zorgen dat zij op het hoogste niveau en door het Comité voor de rechten van het kind worden gehoord (instantie van de Verenigde Naties die op de naleving van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind toeziet).

We bedanken de jonge artiesten van het Vijverspark en het Pedepark in Anderlecht die enkele van de werken realiseerden die in dit rapport worden gepresenteerd.

UNICEFUNI154481Pirozzi

INHOUDS-TAFEL

P. 4

VOORWOORD

P. 5

WAARSCHUWING

P. 5

DEFINITIE

KADER
VAN DIT RAPPORT

P. 6

MIGRANTEN- EN
VLUCHTELINGENKINDEREN

P. 12

KINDEREN IN ARMOEDE

P. 35

GELIJKE KANSEN
OP SCHOOL

P. 46

SAMENVATTING
VAN DE AANBEVELINGEN
VAN DE KINDEREN

P. 66

HET BESLUIT ...
OF LIEVER: DE EERSTE AANZET

P. 76

PROJECTPARTNERS

P. 78

Kinderrechtenverdrag
What Do You Think?-project
Hoe kwam dit rapport tot stand?

P. 07
P. 09
P. 10

Niet-begeleide kinderen: zo groot kan de eenzaamheid zijn
De procedure: de grote onzekerheid
Het leven in een opvangcentrum
School en hobby's: motor van ontwikkeling
Jonge mama's op de vlucht: eenzame meisjes

P. 13
P. 17
P. 20
P. 26
P. 30

Het gezin: geborgenheid en conflicten
Precaire leefomstandigheden
Vrienden, liefjes, het leven buitenshuis
Haat/liefde-verhouding met de buurt

P. 36
P. 39
P. 41
P. 43

Leerkrachten zijn de hoeksteen van het onderwijs
Schoolinfrastructuur en onderwijzend personeel
Op zoek naar welzijn
Ongelijke kansen, watervalstelsel en schooluitval

P. 47
P. 53
P. 56
P. 60

Migranten- en vluchtelingenkinderen
Kinderen in armoede
Gelijke kansen op school

P. 67
P. 70
P. 73

VOORWOORD

Geachte leden van het Comité voor de rechten van het kind,

Het is ons een genoegen u het derde alternatief rapport van de kinderen in België over de toepassing van het Kinderrechtenverdrag voor te stellen. Dit rapport kwam tot stand in het kader van het What Do You Think?-project van UNICEF België.

In 1999 ging UNICEF België met dit initiatief van start om de meest kwetsbare kinderen en jongeren aan het woord te laten (migranten- en vluchtelingenkinderen, kinderen met een beperking, zieke kinderen, kinderen in de psychiatrie, kinderen die in aanraking komen met het gerecht, kinderen in armoede) en om ervoor te zorgen dat zij door het Comité voor de rechten van het kind en de beleidsmakers worden gehoord.

Dit rapport is opgesteld volgens het voorgeschreven model. Het bevat een weldoordacht overzicht van de voornaamste uitdagingen waarmee migranten- en vluchtelingenkinderen en kinderen in armoede worden geconfronteerd. Daarna volgen een aantal aanbevelingen die België moeten helpen om de trends op het vlak van ongelijkheid in het onderwijs om te buigen en ervoor te zorgen dat de sociale status van een kind niet langer bepalend is voor zijn/haar slaagkansen op school.

We horen slechts zelden wat kinderen te vertellen hebben. Toen we hen aan het woord lieten, stelden we vast dat ze er veel behoefte aan hebben om hun verhaal te doen en ons over hun levenservaringen en hun geschiedenis te vertellen. Ze wilden hun standpunt verduidelijken en hoopten dat wij als verantwoordelijke volwassenen naar hun verhaal zouden luisteren. Deze kinderen wilden meewerken. Ze wilden uitleggen waar ze gelukkig van worden en wat hen pijn doet, zodat wij hen beter kunnen begrijpen.

De kinderen wilden dat hun medewerking zinvol zou zijn en ergens toe zou leiden. Dat ze een invloed zouden hebben – hoe miniem ook – op de beslissingen die hen rechtstreeks aanbelangen en op de beslissingen over de rechten van kinderen. Kinderen zijn namelijk het best geplaatst om hun eigen problemen te beschrijven en hiervoor oplossingen te vinden. Het Verdrag inzake de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties verleent hen dit recht.

In dit alternatief rapport laten we kinderen zélf aan het woord en geven we een samenvatting van de getuigenissen die we acht jaar lang verzamelden. Het rapport geeft een unieke inkijk in de denkwereld, de ervaringen, de vreugde en het verdriet van deze kinderen en bevat daarnaast ook hun aanbevelingen. Dit maakt van dit rapport een heel bijzonder document.

Zoals de kinderen die van elders komen ons vertelden, is het goed leven in België. Ons land doet inspanningen en stelt middelen ter beschikking om zoveel mogelijk kinderen een aangenaam leefkader te bieden. Ondanks alles slaagt België er slechts gedeeltelijk in om de rechten van de meest kwetsbare kinderen te realiseren. Het onderwijs slaagt er niet langer in om zijn rol als sociale hefboom te spelen.

We willen alle kinderen en jongeren die aan het What Do You Think?-project van UNICEF België hebben meegewerkt, van harte danken. Zonder hen zou dit rapport er nooit gekomen zijn. We danken ook de opvoeders, leerkrachten, maatschappelijk werkers en voogden die elke dag met deze kinderen werken en zonder wie we dit project niet tot een goed einde hadden kunnen brengen.

In dit rapport laten we de stem horen van de kwetsbare kinderen die in België wonen. We kunnen heel wat leren van hun verhalen.

Deze verhalen zijn vaak hard en stuiten tegen de borst. Soms zijn ze gewoon onvoorstelbaar voor een rijk land als België. Maar hoe hard deze verhalen ook zijn, het zijn de verhalen van de kinderen en jongeren die met plezier hun mening hebben gegeven en die hopen door het Comité voor de rechten van het kind gehoord te worden.

In naam van al deze kinderen vragen wij het Comité voor de rechten van het kind om rekening te houden met hun aanbevelingen en om België verder op weg te helpen naar gelijkheid (equity) en een effectieve realisatie van de rechten van alle kinderen.

Maud Dominicy
Child Rights Officer
UNICEF België

Olivier Marquet
Algemeen directeur
UNICEF België

WAARSCHUWING

De participatiemethoden waarvan UNICEF België gebruikmaakte, zijn gebaseerd op een reeks principes die een ethische, respectvolle en duurzame participatie van de kinderen beoogden. Deze principes worden uitvoerig toegelicht in de diverse rapporten van het What Do You Think?-project.

Gelet op het aantal kinderen dat aan het project meewerkte, kunnen we niet zeggen dat deze studie representatief is voor alle kwetsbare kinderen die in België wonen. Dit was ook niet de bedoeling. Het What Do You Think?-project verkoos namelijk een kwalitatieve benadering over langere tijd boven een kwantitatieve benadering.

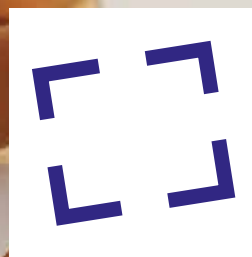
De getuigenissen van de kinderen werden volledig anoniem verzameld. Alle voornamen in deze tekst zijn fictief.

Wat betreft de alleenstaande minderjarige mama's wil UNICEF België benadrukken dat de voorbije tien jaar heel wat werk werd verzet in België. We danken de bevoegde diensten dan ook voor het opvolgen van een aantal aanbevelingen die jonge moeders hadden geformuleerd.

DEFINITIE

In dit rapport hebben we het over kinderen zoals deze term in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties wordt gedefinieerd:

“Volgens het Verdrag verwijst het begrip ‘kind’ naar elke mens jonger dan achttien, tenzij de meerderjarigheid op jongere leeftijd wordt verworven conform de wetgeving die op de betrokkene van toepassing is.”

KADER VAN DIT RAPPORT

© UNICEF/UNI116822/Friedman-Rudovsky

KINDERRECHTENVERDRAG

Het Kinderrechtenverdrag bevat een overzicht van de burgerlijke, culturele, economische, politieke en sociale rechten die aan alle kinderen moeten worden gegarandeerd. Het Verdrag is bindend voor de staten die het ratificeerden. Toen de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties dit internationale Verdrag op 20 november 1989 eensgezind goedkeurde, beslisten de wereldleiders voor het eerst in de geschiedenis dat kinderen bijzondere bescherming moeten genieten en een specifieke tekst nodig hebben waarin hun basisrechten worden erkend.

Het Kinderrechtenverdrag richt zich tot de hele wereld. Ten onrechte wordt wel eens gedacht dat het alleen voor arme landen bedoeld is. Het Verdrag gaat echter over alle landen en ieder kind. België ratificeerde het

Kinderrechtenverdrag op 16 december 1991. Op 15 januari 1992 trad het Verdrag in ons land in werking.

Staten die het Verdrag ratificeren, verbinden zich ertoe om ervoor te zorgen dat hun binnenlandse wetgeving in overeenstemming is met het Verdrag. Vóór ze tot ratificering overgaan, kunnen ze ook voorbehoud maken bij bepaalde artikels indien ze zich niet in staat achten om die na te leven. De staten die het Verdrag en de bijbehorende protocollen hebben geratificeerd, moeten regelmatig een rapport indienen waarin ze de vorderingen toelichten met betrekking tot de toepassing van het Verdrag op hun grondgebied. Het Comité voor de rechten van het kind van de Verenigde Naties verwacht een eerste rapport twee jaar na de ratificering en vervolgens telkens om de vijf jaar.

De medewerking van kinderen en jongeren bij de opstelling van de rapporten wordt door het Comité voor de rechten van het kind aangemoedigd.

Het Comité voor de rechten van het kind van de Verenigde Naties

Het Comité voor de rechten van het kind is het internationale controleorgaan dat in het kader van het Kinderrechtenverdrag werd opgericht. Het Comité kreeg de opdracht toe te zien op de vooruitgang die overal ter wereld wordt geboekt met de toepassing van het Verdrag. Het stelt slotbeschouwingen (Concluding Observations) en aanbevelingen op voor de staten en de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, waarin het Comité meegeeft hoe de rechten van het kind beter kunnen worden gerespecteerd. Daarnaast behoort het tot de opdracht van het Comité voor de rechten van het kind om schendingen van de kinderrechten aan te klagen en aanbevelingen op te stellen. Tot slot kan het Comité staten ook begeleiden bij hun inspanningen.

Het Comité voor de rechten van het kind ziet erop toe dat de rechten van het kind overal ter wereld worden gerespecteerd. Daarom moet elk land het Comité om de vijf jaar een rapport bezorgen waarin het verslag uitbrengt over de situatie van de kinderrechten. De staten moeten hun intern recht afstemmen op het verdrag. Bovendien vraagt het Comité aan onafhankelijke instellingen, niet-gouvernementele organisaties en instellingen van de Verenigde Naties (waaronder UNICEF) om hun eigen rapporten over de situatie van kinderen voor te leggen. Door die informatie te vergelijken met de informatie die het van de overheden krijgt, kan het Comité voor de Rechten van het Kind de vooruitgang van een land op een objectieve manier beoordelen. Dankzij dit rapporteringsproces kan het Comité besluiten formuleren en aanbevelingen aan de landen doen. Voor meer informatie, ga naar de website van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties: www.ohchr.org

Het Comité begeleidt staten ook bij hun inspanningen. In verband met de situatie van kinderen in migratie stelde het Comité in 2005 bijvoorbeeld een General Comment op met een reeks aanbevelingen voor de bescherming van niet-begeleide minderjarige kinderen van buitenlandse origine. In september 2012 hield het Comité een debatdag over 'de rechten van alle kinderen in internationale migratie'. Dat leverde een informatiedocument op en een slotdocument met besluiten en aanbevelingen. De jongste tijd formuleert het Comité steeds vaker aanbevelingen voor de staten rond diverse thema's in verband met de rechten van kinderen in migratie. Gezien de talloze uitdagingen op dit vlak publiceerde het Comité in 2018 ook een General Comment over de rechten van kinderen in internationale migratie.

De rol van UNICEF

UNICEF heeft als opdracht om de rechten van alle kinderen overal ter wereld te verdedigen, inclusief in België. Het baseert zich hiervoor op het Kinderrechtenverdrag. Dit verleent UNICEF eveneens een mandaat om met het Comité voor de rechten van het kind samen te werken en adviezen uit te brengen over de toepassing van het Verdrag.

Conform het statuut en het mandaat dat UNICEF aan zijn nationale comités verleende, moet UNICEF België erop toezien dat het Verdrag in België optimaal wordt nageleefd. Het probeert de actoren van het maatschappelijk middenveld en de overheid hierbij zo goed mogelijk te helpen.

UNICEF België neemt op verschillende manieren deel aan de rapportageprocedure voor het Comité voor de rechten van het kind: via de werkzaamheden in de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind en in samenwerking met ngo's die zich voor de rechten van het kind inzetten. Uniek aan UNICEF België is dat het de rapportage van kinderen en jongeren aan het Comité voor de rechten van het kind coördineert via het What Do You Think?-project.

© UNICEF/UN0150873/Gilbertson VII Photo

WHAT DO YOU THINK?-PROJECT

In 1999 ging UNICEF België met dit initiatief van start om de meest kwetsbare kinderen en jongeren aan het woord te laten (niet-begeleide minderjarige kinderen van buitenlandse origine, kinderen met een handicap, zieke kinderen, kinderen in de psychiatrie, kinderen die in aanraking komen met het gerecht, kinderen in armoede). Zo wil UNICEF ervoor zorgen dat zij op het hoogste niveau en door het Comité voor de rechten van het kind worden gehoord.

What Do You Think? bezorgde in juni 2018 zijn derde rapport over kinderen en jongeren in België aan het Comité voor de rechten van het kind. Sinds 1999 heeft What Do You Think? samengewerkt met meer dan 150 niet-begeleide minderjarige kinderen van buitenlandse origine (2002-2004), met meer dan 750 kinderen op pediatrische en psychiatrische ziekenhuisafdelingen (2005-2006), met meer dan 300 kinderen met een beperking (2005-2007), met meer dan 50 kinderen in de psychiatrie (2007-2008), met meer dan 1.200 kinderen die in armoede opgroeien (2009-2013 en 2018) en met meer dan 170 migranten- en vluchtelingenkinderen (2016-2018).

Via What Do You Think? wil UNICEF België ervoor zorgen dat de meest kwetsbare kinderen door het Comité voor de rechten van het kind gehoord worden. Deze manier van werken is dus niet louter symbolisch bedoeld. We willen ervoor zorgen dat ook op het allerhoogste niveau rekening wordt gehouden met de mening van deze kinderen. In België worden hun bekommernissen en aanbevelingen ook rechtstreeks aan de beleidsmakers bezorgd, zodat het wettelijk kader en de gehanteerde praktijken in ruimere mate rekening zullen houden met de ervaringen van de meest kwetsbare kinderen.

© Stampmedia- Boumediene Belbachir

HOE KWAM DIT RAPPORT TOT STAND?

De inhoud van dit rapport is gebaseerd op de raadplegingen die UNICEF België en zijn partners tussen 2010 en 2018 hielden:

Migranten- en vluchtelingenkinderen

Dit hoofdstuk is gebaseerd op het rapport 'Migranten- en vluchtelingenkinderen aan het woord' dat in januari 2018 verscheen. Het is het resultaat van een participatieproces waaraan migranten- en vluchtelingenkinderen en -jongeren in België in 2016 en 2017 meewerkten. Deze kinderen en jongeren spraken over hun ervaringen in hun herkomstland, de redenen die hen ertoe aanzetten om hun land te verlaten, hun beproevingen onderweg, en de vreugde en de pijn die ze in België beleefden. Via het What Do You Think?-project gaven we het woord aan 170 kinderen van 8 tot 18 jaar oud uit 36 landen waaronder Afghanistan, Syrië, Guinee, de Democratische Republiek Congo en Eritrea. We spraken met 57 kinderen die door hun familie werden begeleid en 98 niet-begeleide minderjarigen. Ook vijftien alleenstaande minderjarige mama's namen deel aan het project.

Kinderen in armoede

Dit hoofdstuk is gebaseerd op het rapport 'Dat denken we ervan. Jongeren geraakt door armoede spreken over hun leven' dat in 2010 verscheen. Het kwam tot stand na een participatieproces in 2009 en 2010 waaraan kinderen meewerkten die in België in armoede opgroeien. Het rapport bespreekt de ervaringen van kinderen in armoede en belicht de gevolgen van armoede en sociale uitsluiting vanuit het oogpunt van een kind. Via dit What Do You Think?-project – dat in samenwerking met 'Kind en Samenleving' werd uitgevoerd – lieten we 110 jongeren van 11 tot 18 jaar oud aan het woord, onder wie 67 jongeren tussen 11 en 14 jaar oud. Daarnaast is dit hoofdstuk ook gebaseerd op de vier debatten die What Do You Think? in augustus 2017 organiseerde in samenwerking met 'Uit De Marge'. Hieraan namen 43 kinderen in armoede deel die 6 tot 18 jaar oud waren.

Gelijke kansen op school

Dit hoofdstuk is gebaseerd op het rapport 'Iedereen gelijke kansen op school? Dat denken zij ervan. Het perspectief van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren in het onderwijsdebat' dat in 2013 verscheen. Het kwam tot stand na een participatieproces in 2011 en 2012. Het rapport is een compilatie van verschillende verhalen, conferenties, illustraties, postkaarten en boodschappen die kinderen tijdens debatten en conferenties meegaven. Dankzij de medewerking van heel wat scholen en partners konden bijna 1.000 kinderen en jongeren hun standpunt toelichten en hun visie op gelijke onderwijskansen geven.

MIGRANTEN- EN VLUCHTELINGENKINDEREN

© UNICEFUN011204Georgiev

NIET-BEGELEIDE KINDEREN:

ZO GROOT KAN DE EENZAAMHEID ZIJN

“ Het moeilijkst is dat je helemaal alleen bent.

Amir is 18. Zijn kindertijd werd getekend door een leven op de vlucht. Op zijn tocht van Afghanistan naar België doorkruiste hij een groot stuk van de wereld. In ons land vond hij een plek waar het vreedzaam leven is. Zonder conflicten. Maar rust vond hij hier niet. Hij kwam namelijk alleen aan. ‘Niet-begeleide minderjarige vreemdeling’ luidt zijn officiële ‘titel’.

Bij alle beproevingen die hij op zijn vlucht doorstond, kwamen ook nog eens de eenzaamheid en zijn brutaal afgebroken kindertijd. De eenzaamheid weegt elke dag op hem. Ze is alom aanwezig, sijpelt door in elk aspect van zijn leven en wordt steeds groter.

“ Wanneer je thuiskomt van school of van het werk, na een activiteit of een reis, hoop je dat er iemand op je zit te wachten. Je hebt zin om te vertellen wat je de hele dag gedaan hebt. Maar je moet alles gewoon in je hoofd opslaan, zowel de goeie als de slechte dingen. Op een dag ontploft je hoofd dan.

Amir denkt vaak aan zijn moeder. Wanneer hij thuiskomt, luistert hij nog steeds of hij haar niet hoort. Tot zijn eigen verbazing blijft hij denken dat ze er zal zijn. Dat ze op hem wacht.

“ Maar neen, het is stil. Ze is er niet. Ik blijf helemaal alleen. Je kunt niets beginnen zonder je familie.

Voor een jonge kerel als Amir klinkt ‘kindertijd’ als een vreemd woord. Hij moest al heel jong leren om zich in zijn eentje te redden en om helemaal alleen zijn angsten te overwinnen en dit gigantische verdriet te verwerken: gescheiden te zijn van zijn ouders. Door te vluchten raken families gescheiden en verspreid over verschillende landen.

Alle niet-begeleide minderjarige kinderen van buitenlandse origine kennen dit diepe verdriet waarover Amir vertelde. Sommigen verloren hun ouders bij conflicten. Anderen werden onderweg van hun ouders gescheiden bij de overtochten en andere beproevingen die ze meemaakten, of in één van de landen die ze doorkruisten.

Toen ze in België aankwamen, hadden deze kinderen nog maar één droom die haast een obsessie werd: opnieuw met hun geliefden verenigd worden. Dat is het moment waarop ze met stomme verbazing de gezinsherenigingsprocedure ontdekten.

Er zit voor deze kinderen echter niets anders op dan stoïcijns hun weg te zoeken doorheen het administratieve labirynth waarin ze makkelijk verdwalen.

“ Als we willen dat onze familie overkomt, vragen ze ons documenten die niet te vinden zijn, vertelde Mohamed, een jonge Syrische vluchteling van 17.

De eisen die de administratie stelt, botsen met de ervaringen van deze kinderen. Het probleem van de documenten zou haast lachwekkend zijn, als het niet zo cruciaal was. De kinderen die over dit thema wilden praten, vertelden dat ze papieren moeten voorleggen om een gezinshereniging te verantwoorden. Ze zijn echter gevlucht uit landen waar oorlog woedt. Dat maakt het vrij complex om aan officiële documenten te komen. Mohamed beschreef deze paradox perfect:

“ Ik zal mijn familie niet kunnen uitnodigen omdat het onmogelijk is om de gevraagde documenten te verzamelen. Over die documenten moet worden nagedacht. Als iemand zijn land ontvlucht is, hoe kan hij dan aan die documenten komen? Ze hebben mij een afschrift van de huwelijksakte van mijn ouders gevraagd.

De 17-jarige Assia kwam ook uit Syrië. Zij miste haar grootmoeder en wilde haar terugvinden. De grootmoeder was achtergebleven in Turkije, net als zovele anderen. Assia vertelde:

“ Ik heb haar moeten achterlaten omdat ze te ziek en te oud was om de reis verder te zetten. Ik probeer haar nu naar België te krijgen, maar het lukt me niet.

Op zoek naar een tikkeltje steun, hoe kortstondig ook

De meeste niet-begeleide migranten- en vluchtelingenkinderen zijn op zichzelf aangewezen. Ze moeten het hier helemaal alleen zien te redden. Om dit nieuwe leven op te bouwen, moeten ze alles opnieuw leren: de taal, de gewoonten, het schoolritme, ... en dit alles tegen een achtergrond van lange en complexe procedures.

In deze situatie hebben vele kinderen nood aan een beetje steun, hoe kortstondig ook. Ze zouden zich graag geborgen willen voelen in een beschermende cocon wanneer ze in een dipje zitten. Deze kinderen dromen ervan dat iemand zich om hen bekommert en dat hun dagelijks leven niet meer wordt beheerst door de angst om morgen. Heel wat kinderen zouden gewoon graag willen dat iemand een keertje een lekkere maaltijd voor hen kookt. Dat iemand hen regels oplegt en grenzen stelt. De jongeren die zelfstandig wonen, hebben het doorgaans het moeilijkst.

Er wordt hen gevraagd om vanaf erg jonge leeftijd voor zichzelf te zorgen. Ze moeten alles leren, ondanks hun kwetsbaarheid, hun jonge leeftijd en de wonden die hun vlucht en de ontworteling hebben geslagen. Dit maakt hun zelfstandigheid fragiel en precair.

Al deze kinderen onderstreepten hoe belangrijk het is om te kunnen rekenen op de steun van een gastgezin, een peter, een meter of een vereniging. Zij fungeren uiteraard niet als vervanggezin maar zorgen veeleer voor een geruststellende en beschermende aanwezigheid die een schild vormt tegen de eenzaamheid. Een jonge Afghaan getuigde:

“ Het helpt als je een gastgezin hebt. Ik heb er één, en dankzij deze mensen voel ik me beter en meer op mijn gemak.

Enkele gemeenten hebben peterschapsprojecten opgezet om pas aangekomen vluchtelingen te begeleiden. Er wordt ook gesproken over ‘buddy-projecten’ die bijvoorbeeld in opvangcentra worden georganiseerd. Dit soort hulp wordt door de niet-begeleide kinderen erg op prijs gesteld. Ze kunnen tot slot ook rekenen op de warme steun van verenigingen die gespecialiseerd zijn in de opvang van ‘niet-begeleide minderjarige kinderen van buitenlandse origine’. Ze kunnen er even uitblazen en tot rust komen, als in een soort veiligheidssas.

Ze kunnen er andere jongeren ontmoeten, spelen, koken, naar muziek luisteren en eventjes genieten van de onbezorgdheid die van essentieel belang is voor hun ontwikkeling en die ze voor altijd verloren waanden. In deze verenigingen ontmoeten de jongeren ook volwassenen die als vertrouwenspersoon kunnen fungeren en met wie ze makkelijker hun angsten en hun bezorgdheid kunnen delen, bij wie ze een luisterend oor vinden en met wie ze kunnen praten over de moeilijkheden waarmee ze in België af te rekenen hebben. De band van deze jongeren met dit soort verenigingen is zeer sterk, zoals blijkt uit de getuigenis van Marie, een jonge vluchtlinge uit Kameroen. Zij had het over de gespecialiseerde vzw Mentor-Escal:

“ Ze zijn als familie voor mij. Toen ik uit het opvangcentrum kwam, kende ik niemand en zij hebben me geholpen.

Het probleem van de leeftijdstest

“ Ik heb de leeftijdstest gedaan bij mijn aankomst. Ik was toen 16 jaar en ik moest de test doen. Na 4 maanden in het centrum deed ik de test opnieuw. Iedereen was toen 19 jaar en één van de jongeren die 20 jaar was, werd op 16 jaar geschat.

De niet-begeleide kinderen ervaren de leeftijdstests vaak als een grove onrechtvaardigheid, zoals blijkt uit het verhaal van deze Afghaanse jongen.

Hun leeftijd maakt deel uit van hun identiteit. Wanneer hun leeftijd in twijfel wordt getrokken, ervaren kinderen dit als een soort argwaan ten aanzien van hun hele verhaal. De tests brengen hen in de war. Soms zorgen ze er zelfs voor dat kinderen anders tegen hun eigen verhaal gaan aankijken, omdat de tests nu eenmaal twijfels doen rijzen over wat ze verteld hebben. Sommige kinderen krijgen een oudere of jongere leeftijd opgeplakt dan ze bij hun aankomst opgegeven hadden

Volgens de wet zijn de niet-begeleide minderjarige kinderen van buitenlandse origine echter niet helemaal alleen. Ze krijgen een voogd en een advocaat toegewezen: twee personen die geacht worden hen te helpen zodat ze hun weg vinden in het complexe doolhof van procedures, opvanginitiatieven en het leven in België. Volgens heel wat kinderen met wie UNICEF België sprak, is de betrokkenheid van deze twee mensen nogal wisselvallig. Sommige kinderen waren lovend over het engagement van hun voogd. Voor hen was dit een vertrouwenspersoon en iemand die hen steunde tijdens de verschillende fasen van de procedure. Een meisje van 8 uit Guinee zei simpelweg dat haar voogd ‘vriendelijk’ was. Een ouder meisje (17) herinnerde zich een voogd die haar had ‘begeleid naar het interview en vervolgens had teruggebracht’ naar haar opvangcentrum.

Deze – talrijke – positieve ervaringen konden echter niet verhullen dat heel wat niet-begeleide kinderen problemen hadden met hun voogd of advocaat. Eén van hen, een Guineese mama van amper 16, dacht met bitterheid terug aan de dag waarop ze er alleen voor stond in de kantoren van de Dienst Vreemdelingenzaken. Ze voelde zich echt helemaal op zichzelf aangewezen.

“ Er werd me gevraagd om er alleen naartoe te gaan. Maar daar, in de buurt van de DVZ, raakte ik in de war. Er zijn veel ingangen en uitgangen en ik wist niet wat gedaan. Ik heb er de hele dag rondgelopen met mijn kind. Mijn voogd is me in het Noordstation komen ophalen. Na het interview vertrok ze meteen. Ik wist niet waar ik de tickets moest kopen of waar de perrons waren. Het was verschrikkelijk. Om het Noordstation terug te vinden, het juiste perron te vinden, mijn ticket te kopen en terug te gaan naar het centrum, heb ik meer dan drie uur nodig gehad.

Wisselvallige bijstand door voogden en advocaten

Rond dwalen in Brussel. En soms ook rond dwalen tussen verschillende mensen. Mahdi, een jonge Afghaan, beklagde zich over het feit dat hij ‘drie keer een andere voogd kreeg’ en niet meer wist ‘wie hij moest vertrouwen’. Een meisje uit Marokko voelde zich ontredderd door de afwezigheid van haar voogd.

“Mijn voogd komt nooit naar het centrum. Op een dag moest hij komen, maar hij is niet gekomen. Hij heeft zich zelfs niet verontschuldigd.

Door de wisselende mate van betrokkenheid waarvan voogden en advocaten blijken te geven, ontstaat tussen de kinderen een vorm van ongelijkheid ten aanzien van de Belgische wet. Sommige kinderen moeten het namelijk stellen met minder begeleiding en minder informatie over hun rechten en het verloop van de procedure. Er waren ook niet-begeleide kinderen die zelfs van voogd wilden veranderen. Ze wisten echter niet hoe ze dit moesten aanpakken

DE PROCEDURE:

DE GROTE ONZEKERHEID

Alle kinderen – ongeacht of ze alleen dan wel samen met hun familie naar België kwamen – waren ontredderd door de onvoorspelbaarheid van hun verdere verblijf in België. Zullen ze mogen blijven? Zullen ze het land moeten verlaten?

De onzekerheid is als een zwaard van Damocles dat boven hun hoofd hangt. Hun toekomst hangt af van hun asiel- of verblijfsprocedure. En naarmate deze onzekerheid langer aanhoudt, knaagt ze sterker aan deze kinderen en bezorgt hen stress en angst. We hoorden talloze verhalen over het eindeloze wachten en dossiers die jarenlang aanslepen. Abdullah, een jongen van 15, herinnerde zich zijn eerste dag in België:

“Ik zag iemand die hier al 4 jaar was. Toen heb ik bij mezelf gedacht dat ik dat niet zou volhouden, als het mij zou overkomen. 4 jaar wachten, dat is veel te lang voor mij.

Heel wat kinderen hadden het over de overdreven lange duur van de procedures. Naarmate een procedure langer duurt, wordt ze een steeds grotere last die de kinderen in hun dagelijks leven meezeulen. Deze last belet hen om vooruit te komen, wat hun vertrouwen in de toekomst aantast.

Deze kinderen slagen er niet in om op school te werken zoals ze zouden willen. Ze genieten niet van het nu. Een groep jonge vluchtelingen (tussen 8 en 17 jaar oud) uit verschillende landen verwoordde dit eensgezind:

“De procedure is een zware dobber voor de kinderen die hier in België alleen zijn. De procedure is veel te traag. Sommigen wachten 4, 5 of 6 jaar vóór ze een antwoord krijgen. In onze groep zitten jongeren die hier al 3 jaar zijn en die nog geen antwoord hebben gekregen. Het is onmogelijk om in die omstandigheden aan de toekomst te denken.

© UNICEFUN020049Gilbertson VII Photo

“We zouden willen dat de procedure sneller verliep!”

Het wordt voor deze kinderen onmogelijk om toekomstplannen te maken en zich een toekomst voor te stellen. De onvoorspelbaarheid die met de procedure samenhangt, schaadt hun integratie in België. Een jonge Afghaan beschreef dit gevoel en de zeer concrete impact ervan op zijn leven hier:

“Ik kan me niet concentreren op mijn studies. Niet weten wat er na de procedure met mij zal gebeuren, is als een zware last die op me drukt. Wat zal er met mijn familie gebeuren?”

Alle kinderen vroegen met aandrang om de duur van de procedures in te korten:

“We zouden sneller willen weten hoe onze toekomst eruit zal zien en we zouden willen dat de procedure sneller verloopt!”

Vóór alles vroegen ze echter om de verschillende fasen van hun verblijf hier duidelijk aan hen uit te leggen, niet alleen schriftelijk maar ook mondeling. Sommigen hadden ook klachten over de lacunes op het vlak van informatieverstrekking.

Voor de niet-begeleide kinderen is de onzekerheid nog moeilijker te verdragen. Zij weegt als een bijkomende last op de schouders van deze kinderen die alles in hun eentje moeten zien klaar te spelen in hun opvangland. In dit hele labirint maakten sommige jongeren zich zorgen over de rol van de tolken die ze niet altijd als een bondgenoot zagen. Ze hadden de indruk dat de tolk hun verhaal niet begreep of zijn rol niet correct speelde. Sommige kinderen hadden zelfs de indruk dat de tolk tussenkwam in de procedure.

“Bij de Dienst Vreemdelingenzaken doet de tolk het werk van de Commissaris maar niet zijn eigen werk als tolk, getuigde een jonge Afghaanse vluchteling. Ze zeiden tegen ons: ‘Het is niet waar, je bent geen 16 jaar of 17 jaar. Je bent 18 jaar’.

Sommige niet-begeleide kinderen brachten al meer tijd in België door dan in hun land van herkomst en wisten nog altijd niet wat er met hen zou gebeuren. België weer verlaten zou voor hen zinloos zijn: zij gaan hier naar school, hebben de taal geleerd en hebben vrienden gemaakt. Voor sommigen onder hen zou een terugkeer naar hun herkomstland, dat ze niet meer kennen, een sprong in het duister zijn. Een beslissing om hen terug te sturen, kan in de ogen van deze kinderen dan ook alleen maar onrechtvaardig zijn. “Het is echt hard”, vertelde Adiou, een meisje van 17 uit Guinee met een heldere kijk op de problemen die de lange procedure met zich meebrengt:

“Wanneer je 18 wordt, zeggen ze dat je moet vertrekken. Je hebt gestudeerd of je bent nog aan het studeren maar je moet het centrum verlaten en misschien moet je wel terug naar een land dat je niet meer kent. Het is heel moeilijk. Er zijn kinderen die van hun 5de tot hun 18de in België gewoond hebben en aan wie dan wordt gezegd dat ze geen papieren zullen krijgen. We moeten veel sneller een antwoord krijgen, wanneer we 14 of 15 zijn, zodat we ons een andere toekomst kunnen voorstellen of een andere procedure kunnen starten..

HET LEVEN

IN EEN OPVANGCENTRUM

Een opvangcentrum is voor het merendeel van de migranten- en vluchtelingen-kinderen een verplichte halte. Sommige jongeren konden wel waardering opbrengen voor de tijd die ze in deze collectieve opvangstructuren doorbrachten. Volgens hen stelde het centrum hen in staat om zich te integreren, andere jongeren te ontmoeten en steun te krijgen van opvoeders en maatschappelijk werkers.

“Ik vind het goed dat je in het begin in een centrum terecht komt en dat je er mensen ontmoet die ervaring hebben met het leven hier, en dat je Frans kunt beginnen leren, vertelde een jonge Afghaan. Als ik van bij mijn aankomst alleen had gewoond, had ik geen mens gekend.

Het is echter een minderheid die de dingen zo bekijkt. Heel wat migranten- en vluchtelingenkinderen houden geen goede herinneringen over aan hun tijd in het opvangcentrum.

“Ik zit al 3 jaar in het centrum en ik ben al 8 jaar in België. Ik heb in 4 centra gezeten, waaronder één in Vlaanderen. Ik heb 4 jaar in een sociale woning gewoond.

Het zijn de woorden van een jongen van 12 die met zijn familie uit Guinee kwam. Hij vertelde over de chaos die soms in de opvangcentra heerst.

De meeste kinderen klaagden over het feit dat ze van centrum naar centrum werden gestuurd en een hele odyssee achter de rug hadden. Deze versnipperde opvang komt de integratie van de kinderen in hun lokale omgeving niet ten goede. Verscheidene zeer jonge kinderen wezen hierop:

“De mensen waren niet vriendelijk tegen mij in het vorige centrum, vertelde een meisje van 8 uit Guinee. Niemand sprak er Frans. Ze spraken Nederlands. Ik was daar helemaal alleen.

Een oversteek naar de andere kant van de taalgrens in België wordt door de kinderen veelal slecht verteerd. Nadat ze eerst hun best hebben gedaan om zich in één taal te integreren, worden ze plots in een andere realiteit gedropt met andere maatschappelijk werkers, een andere omkadering en ... een andere taal, wat hun gevoel van eenzaamheid alleen maar vergroot.

© UNICEFUNI200015Gilbertson VII Photo

Telkens opnieuw moeten deze kinderen aan nieuwe scholen wennen, nieuwe vrienden maken en soms zelfs een nieuwe taal leren en zich aan de nieuwe leefregels aanpassen.

Bij deze onophoudelijke wijzigingen wordt niet altijd de nodige informatie verstrekt, wat een aantal kinderen betreurde. Nochtans is het van essentieel belang dat een kind de leefregels kent, als het zich wil aanpassen in een centrum. Linda, een jonge vluchteling uit Guinee, dacht terug aan de problemen die ze ondervond:

“ Ik had het in het begin moeilijk om te begrijpen hoe het centrum werkte. Je komt van een ander centrum, je kent niemand en er is niemand om je raad te geven. Ginder ging er een bel wanneer het tijd was om te eten. Hier zijn er vaste etenstijden. Maar ik wist dat niet. Ik heb verschillende maaltijden gemist en ik heb een hele dag niets gegeten. Daarna heb ik het aan iemand gevraagd en nu begrijp ik het beter.

De ‘mensen’ waarover ze het had, zijn de opvoeders in de centra.

© UNICEFUN027502Volpe

Ongelijke begeleiding

De kinderen met wie UNICEF België ging praten, hadden zeer uiteenlopende ervaringen met opvoeders. Sommigen ontwikkelden een zeer sterke band met hen. Zo sprak de 17-jarige Abdullah met onverbloemde liefde over zijn opvoedster bij Fedasil:

“ Zij is de persoon van wie ik het meest hou in België

Zijn geestdrift wordt echter getemperd door andere getuigenissen die veel minder enthousiast klonken. Sommige kinderen betreurden met bitterheid dat de verwachte vertrouwensrelatie in feite niet meer was dan een zeggenschapsrelatie.

Een groep jongeren uit Afghanistan, Guinee, de Democratische Republiek Congo, Kameroen, Burundi en Marokko eiste met klem een andere houding van de opvoeders:

© UNICEFUN026304Gilbertson VII Photo

“ We willen dat de opvoeders ophouden met ons bevelen te geven. Dat ze beleefd, vriendelijk, respectvol en begripvol zijn. Dat de opvoeders meer luisteren, dat ze de jongeren ondersteunen bij hun plannen. Dat ze meer vertrouwen hebben in de jongeren. We zouden goede raad moeten kunnen krijgen wanneer we daar behoefte aan hebben en alleen maar wanneer we er behoefte aan hebben. Ze moeten stoppen met ons te commanderen. Er moet meer respect komen van de volwassenen voor de kinderen.

De opvoeders fungeren als een onmisbaar doorgeefluik bij de opvang van migranten- en vluchtelingenkinderen in België. Ze helpen hen om het centrum te begrijpen, kunnen de kinderen vertrouwen inboezemen en hen helpen een duidelijkere kijk te krijgen op hun toekomst. De begeleiding lijkt echter zeer ongelijk te zijn.

“ In het centrum waar ik zat, waren er niet genoeg opvoeders voor de NBMV*. Ik ben er volledig zelfstandig geworden, herinnerde Chantal zich, een Burundees meisje van 15 dat volledig op zichzelf aangewezen was.

“ We hebben begeleiding nodig, vertelde Sofïene, een Syrische jongen van 15. We hebben al heel veel dingen meegemaakt en het is goed om in een rustige omgeving te kunnen wonen met volwassenen die ons helpen en ons begeleiden. Het is misschien niet altijd even leuk, maar we hebben het nodig dat iemand ons aanmoedigt om naar school te gaan, om op tijd te gaan slapen en om de regels te respecteren.

*NBMV: Niet-begeleide minderjarige vreemdeling

Gebrek aan Internet

“In mijn centrum was er geen wifi. De computer werkte niet. Je kon niet met je familie en je ouders praten, zelfs niet wanneer je daar nood aan had.

Een Somalische jongen van 16 vertelde dit. Het geeft treffend weer hoe migranten- en vluchtelingenkinderen zich voelen die het zonder communicatiemiddelen moeten stellen wanneer ze in een centrum belanden dat deze dienstverlening niet aanbiedt. Het zou een banaal onderwerp kunnen lijken, maar dat is het niet. Het internet en de sociale netwerken zijn voor deze kinderen van essentieel belang om het contact met vrienden en familie te behouden.

Het samenleven in een gemeenschap zoals dat in de centra het geval is, valt de jongeren zwaar.

“Ik woon met mijn familie in een centrum, vertelde Soraya, een 15-jarig meisje uit Syrië. Ik slaap in een kamer met mijn mama, mijn zus en mijn oudere broer. Ik kom weinig uit mijn kamer omdat er zoveel mensen in dit centrum zijn. Ik zou liever in een huis wonen.

© UNICEF/UN0199367/Noorani

Vaak geeft dit gemeenschapsleven de kinderen een gevoel van onveiligheid.

De opvangcentra, waar mensen zouden moeten kunnen samenleven, veranderen soms in plekken waar heel wat spanning heerst. Ook de kinderen ontsnappen er niet aan.

“Dit is hier een enorm groot centrum, vertelde Ahmet, een Afghaanse vluchteling. De kinderen zijn hier bijvoorbeeld heel emotioneel. Sommige kinderen lijden emotioneel omdat het zo deprimerend is.

Het merendeel van de kritiek was gericht tegen de grote centra die door de kinderen als ‘deprimerend, gewelddadig en vuil’ werden omschreven. Ze leven er dicht op elkaar, in de nabijheid van volwassenen. Sommigen zijn dag en nacht op hun hoede en blijven steeds waakzaam in deze gewelddadige omgeving waarin de geringste aanleiding op een ruzie of een gevecht kan uitdraaien.

“Er zijn de hele tijd vechtpartijen hier, vertelde Mounia, een meisje van 10. Het centrum is zot en vuil. Zot omdat er soms problemen zijn. Het zijn de volwassenen die het probleem zijn. Zij maken ruzie. Ik zou in een flat willen wonen.

In de ogen van de geïnterviewde kinderen leken deze opvangstructuren soms onmenselijke machines die slecht afgestemd zijn op de behoeften van een kind. Vele kinderen beklagden zich over het lawaai dat hun leven tot een hel maakt. Het belet hen om te slapen en schaadt onrechtstreeks ook hun concentratie op school, omdat ze zich overdag moe voelen door hun slechte nachtrust. De kinderen die hun ouders wel bij zich hadden, vertelden dat ze naar een ‘normaal’ gezinsleven verlangden in een flat of in een kleine opvangvoorziening, ver van de grote centra.

Dag na dag krijgen de kinderen in de centra met talloze problemen af te rekenen. Eén ervan heeft te maken met zakgeld. Elke zichzelf respecterende Belgische puber zal bevestigen dat zakgeld een belangrijke bekommernis is. Maar ook jonge vluchtelingen die zich proberen te integreren, denken er zo over. Om een beetje op eigen benen te kunnen staan, hebben ook zij behoefte aan een financieel duwtje in de rug.

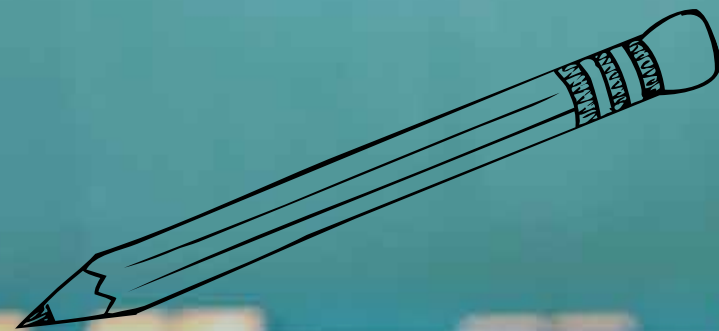
Niet-begeleide jongeren die in een centrum verblijven, krijgen elke week 7,40 euro zakgeld. Deze jongeren zouden graag allerlei dingen kopen: voeding, drank, kleding, een telefoonkaart of een buskaartje om buiten het opvangcentrum te gaan sporten. Maar met 7,40 euro doe je niet veel. Sommige jongeren vonden zelfs dat je er helemaal niets mee kunt doen.

“Ik had geen ticket meer om te gaan sporten en ze zeiden dat ik moest betalen; dat ging niet, legde één van hen uit.

Al deze problemen creëren samen een zeer beklemmende sfeer. Soms wordt het leven in een opvangcentrum haast ervaren als een periode in gevangenschap. Dat is althans wat een adolescente, zelf al moeder van een jonge baby, liet verstaan:

“’s Nachts gaan de deuren op slot. En als de baby dan overgeeft, kan ik niet naar buiten om hem te wassen. Er is hier geen warm water om hem te wassen. Ik moet alles alleen doen, zonder water op de kamer.

SCHOOL EN HOBBY'S: MOTOR VAN ONTWIKKELING

“ Ik leer heel veel op school, dat is echt goed!
Ik ken alle kinderen van de OKAN-klas

Migranten- en vluchtelingenkinderen gaan graag naar school. Ze zijn zich heel goed bewust van de kansen die het onderwijs biedt. Deze jonge mensen weten dat de school de sleutel is tot hun toekomst in België. Alle kinderen toonden zich gemotiveerd om Frans of Nederlands te leren. Ze wilden graag gaan studeren of hun studie weer opnemen. En dat treft: in België is onderwijs een recht voor alle kinderen, ongeacht hun migratiestatuu.

Elk kind kan de lessen volgen in een gewone klas, op voorwaarde dat het één van de landstalen spreekt en eerder al school liep. Wie niet aan deze criteria beantwoordt (de overgrote meerderheid van de migranten- en vluchtelingenkinderen), belandt in een klas voor ‘nieuwkomers’: een OKAN-klas (OnthaalKlas voor Anderstalige Nieuwkomers) waarin de leerlingen een landstaal leren en de nodige basiskennis opdoen om het gewone onderwijs te kunnen volgen.

Op school bevinden de kinderen zich in een geruststellende en beschermende omgeving. Leren kan voor deze kinderen snel een krachtig instrument worden om hun veerkracht te ontwikkelen. Het kan hen helpen om bepaalde trauma's te overwinnen. Bovenal stelt de school kinderen in staat om toekomstdromen te koesteren en zich hun latere leven voor te stellen, dankzij de betrokkenheid van bepaalde leerkrachten. De school geeft deze kinderen hoop. Sommige jongeren vergeleken ook de verschillende onderwijsstijlen die ze kenden. Hamid, een jonge vluchteling van 15, gaf hierover zijn mening:

“ Ik krijg steun van de begeleiders en de leerkrachten.
Ze slaan je niet wanneer je iets verkeerd doet, zoals in Afghanistan. Ze zijn vriendelijk.

De school wordt gewaardeerd, maar toch is ze voor bepaalde kinderen ook een bron van problemen. Dit is vaak het geval bij de meest kwetsbaren, te beginnen bij de kinderen die nog niet eerder naar school gingen. Zij moeten alles leren: het uurrooster respecteren, stil zijn in de klas, urenlang op een stoel zitten, ... Het kost hen twee keer zoveel moeite als de andere kinderen.

Wat ik heel moeilijk vind, is de school, vertrouwde de 14-jarige Zineb ons toe. Ik ben in mijn land nooit naar school gegaan. Ik zou willen dat ze me helpen om goed na te denken over mijn toekomst zodat ik goed terecht kom. Ik zou willen dat ze me helpen met mijn huiswerk na schooltijd. Het is voor mij heel moeilijk om plannen voor de toekomst te maken. Ik ben bang dat ik niet zal slagen, dat ik het slecht doe op school.

Er zijn nog meer kinderen die het moeilijk hebben op school: kinderen die op de vlucht of tijdens de oorlog trauma's opgelopen hebben, of kinderen die in grote opvangcentra verblijven en hierdoor uitgeput zijn. Hun rusteloze en korte nachten tasten hun concentratievermogen aan.

“ Het is ook moeilijk om een nieuwe taal te leren, legde een meisje uit.

“ De schooldag duurt te lang, vond een jongen van 15.

Hamid wees met een beschuldigende vinger naar de opvangcentra en had het zelfs over ‘chaos’:

“ Veel mensen doen waar ze zin in hebben en maken 's avonds laat lawaai. Het is heel moeilijk want ik moet studeren en opstaan om naar school te gaan. Ik slaap pas laat in en 's ochtends ben ik dikwijls heel moe.

123

ABC

“Je bent een OKAN, jij hoort hier niet thuis!”

Sommige migranten- en vluchtelingenkinderen begrepen niet waarom ze in de OKAN-klas soms gescheiden worden van de Belgische kinderen. Een kind uit Angola vroeg het zich af:

“In de OKAN-klassen zijn we gescheiden van de anderen. Ik vind dat niet erg. Maar mijn vriendin huilde hierom. Tijdens een OKAN-stage zei een andere leerling tegen haar: ‘Je bent een OKAN, jij hoort hier niet thuis.’ Waarom moeten we zo gescheiden worden? In mijn school hebben de ‘normale’ leerlingen een pauze om kwart over elf. Ik zou graag samen met hen pauze hebben.

De meeste kinderen zouden graag meer contact hebben met de kinderen van hier. Het zou hun integratie bevorderen indien ze meer met Belgische kinderen in contact kwamen.

Zodra de school uit is, willen kinderen spelen. Het is een universele behoefte en zelfs een recht voor alle kinderen. In het geval van migranten- en vluchtelingenkinderen zijn spelen, aan sport doen of een hobby beoefenen formidabele hefboomen voor hun ontwikkeling. Spelletjes en hobby's bieden hen de kans om een beetje op adem te komen, banden te smeden en zich binnen de lokale samenleving te integreren. Bovenal helpt spelen hen echter om weer te genieten van de mooie dingen in het leven. Hobby's zijn een prima tegengif voor eenzaamheid en zwaarmoedigheid. Sommige kinderen kunnen een sport beoefenen of aan een andere activiteit deelnemen. De niet-begeleide minderjarige kinderen van buitenlandse origine bleken erg gesteld op de steun van verenigingen die op woensdag of in het weekend activiteiten aanbieden.

“Soms gaan we op woensdag koken bij Mentor-Escale, vertelde een Afghaanse jongen van 15. Dan tonen we hoe we Afghaanse gerechten klaarmaken. Er zijn dikwijls activiteiten en feesten bij Mentor-Escale waarop onze vrienden ook welkom zijn.

“We kunnen hier wat onder elkaar sporten”

Heel wat kinderen betreunden dat ze niet de kans kregen om plezier te maken of een sport te beoefenen buiten de school of de opvangcentra, samen met andere kinderen in België. Het vaakst waren het de jongens die vertelden dat ze zich graag bij een voetbalclub wilden aansluiten maar dat dit niet kon of dat ze niet aan de wedstrijden mochten deelnemen omdat ze geen papieren hadden.

“Ik kan mijn sport niet beoefenen, zei de 12-jarige Abdoulaye uit Guinee. Ik zou graag willen voetballen, wedstrijden spelen. Hier kunnen de kinderen niet aan sport doen. We kunnen alleen wat onder elkaar sporten.

© UNICEFUN0126148Gilbertson VII Photo

JONGE MAMA'S OP DE VLUCHT:

EENZAME MEISJES

Ze zijn nog erg jong: kinderen met een kind. Diverse factoren maken deze jonge migranten- of vluchtelingenmeisjes die zelf al mama zijn, bijzonder kwetsbaar. Ze voelen zich in de steek gelaten, op zichzelf aangewezen en vragen slechts een beetje ondersteuning. Deze meisjes – zelf nog kinderen of nauwelijks meerderjarig – zijn zeer kwetsbaar. Ze zijn 17, 18 of soms maar 16 jaar oud en ze komen uit Syrië, Guinee, de Democratische Republiek Congo of Kameroen. Sommigen verlieten hun land met hun baby, staken met dit kind grenzen, zeeën en bergen over, zaten in vluchtelingenkampen ... op zoek naar een beter leven. Sommigen van deze jonge meisjes kregen hun kind in een vluchtelingenkamp in Griekenland of in België. Allemaal zouden ze voor hun zoontje of dochtertje willen kunnen zorgen. Door de eenzaamheid en het gebrek aan steun is het voor hen echter extra moeilijk om de rol van moeder op te nemen terwijl ze zelf nog zo jong zijn.

Hoewel in België de voorbije tien jaar heel wat werk werd verzet op het vlak van de opvang van 'alleenstaande minderjarige mama's', waren de jonge meisjes met wie UNICEF België ging praten, ten prooi aan woede en wanhoop. Uit hun verhalen sprak vaak een intense droefheid. Een jonge mama verklaarde dat ze zich als 'een gevangene, met handboeien aan' voelde.

“ Ik heb geen familie, ik heb niet voor dit leven gekozen. We moeten op vaste uren eten. Om 6 uur, om 12 uur. En als je op dat uur niet eet, dan krijg je niets meer. Als ik bijvoorbeeld om 9 uur honger heb, heb ik niets te eten.

Het leven in het centrum verloopt volgens vaste regels wat de mogelijkheden van deze jonge moeders om zelf keuzes te maken voor hun kind, aanzienlijk beperkt. Ze voelen zich uit hun moederrol ontzet. Zij zouden voor hun baby graag zelf kleertjes en eten willen kopen, maar kunnen dit niet. Ze hebben er om te beginnen al het geld niet voor. Met het luttele zakgeld dat ze elke week krijgen, kunnen ze niet veel doen.

“ Ik heb geen geld, betreurde de 16-jarige Amira, één van deze jonge mama's. Elke week krijg ik 7,40 euro voor mij en 3 euro voor de baby. Maar wat doe je daarmee? Ik heb geen geld om kleren te kopen voor de baby. Ik kan niets kopen want ik heb geen geld. We moeten het allemaal zelf zien te redden en dat met twee keer niets.

Een ander meisje voegde eraan toe:

“ In het andere centrum waar ik zat, kreeg je flessen water. Hier moet je water kopen voor je baby of je moet het water van de kraan nemen. Een krat water kost 6 euro. Je krijgt 11 euro voor de baby. Je koopt het eten voor de baby en dan blijft er niets meer over.

© UNICEF/UNI109088/Asselin

Geldgebrek is echter lang niet het enige probleem waarmee deze jonge mama's af te rekenen krijgen. Ze worstelen met een hele reeks regels en vaste uurroosters die hen elke zelfstandigheid ontnemen. Daarnaast lijden ze onder een gebrek aan privacy dat hen soms beklemmt. Al deze moeilijkheden dwingen hen als het ware in een keurslijf dat hen belet om zich vrij te bewegen.

Deze jonge meisjes hebben het gevoel dat ze in de val zitten. Hun woede vermengt zich soms met melancholie.

“ Als je hier een dag zou doorbrengen, zou je doodgaan, vertelde de 17-jarige Zakia. Je kunt hier niet koken, je kunt je niet verzorgen als je ziek bent, je kunt niet voor je baby zorgen. We hebben niet voor dit leven gekozen. Er wonen hier een heleboel mensen, vol virussen en microben voor de baby's. Dat maakt me bang en ik kan er niet van slapen. Dan bid ik tot God, want ik heb niemand. De baby huilt, dat blijft duren. Ik heb niemand die me helpt. Mijn baby wil niet eten, het eten is niet goed. Ik kan alleen maar borstvoeding geven, maar ik heb niet genoeg. Ik kan niet zomaar om het even wat aan mijn kind geven.

Allemaal vinden deze jonge meisjes het een absolute prioriteit om hun kind goed te voeden, maar ze voelden zich op dit punt niet gesteund. Ze uitten kritiek op de strikte etenstijden en vonden dat ze geen aangepaste melk aangeboden kregen voor hun baby. Ze klaagden ook over de prijzen van basisproducten zoals water of poedermelk.

Allemaal zouden deze jonge meisjes graag de kans krijgen om voor zichzelf en hun kinderen te koken. Dit vertrouwde een jonge mama van 17 ons toe:

“ Ik droom ervan om te koken wat ik wil voor mij en voor mijn baby, op het uur dat ik wil. Ik droom ervan om niet te moeten eten wat ze me voorzetten.

Maar wanneer de mogelijkheid bestaat om zelf te koken, is er natuurlijk het probleem dat de voedingsmiddelen te duur zijn, zoals een jonge mama van 16 uitlegde:

“ Het eten is niet goed. Voor de baby's is het niet goed. Mijn baby spuwt weer uit wat ik hem geef. We hebben hier geen geld om te koken. Ik krijg 3 euro per week voor de baby en hij heeft ook kleren nodig. Ik geef eten van hier aan de baby maar hij heeft diarree. En dus neem ik niet meer wat ze ons geven. Ik heb niet genoeg geld om eten voor de baby te kopen.

Voor al de gezondheid van hun kinderen baart deze jonge moeders zorgen. Ze zijn helemaal ontredderd wanneer hun baby ziek wordt. Ze vragen steun en ondanks de hulp die hen wordt geboden, blijven ze de indruk hebben dat ze er helemaal alleen voor staan.

© UNICEF/UN0140342/Ayene

“ Mama zijn hier in het centrum is moeilijk. We zitten niet goed in ons vel, we zijn gestresseerd en dus gaat het ook niet goed met ons kind.

Wat deze adolescenten echter het meest van hun stuk brengt, is dat ze niet ernstig worden genomen en dat er geen belang wordt gehecht aan hun bezorgdheid. Soms stellen ze met droefheid vast dat ze ervan worden verdacht hun kind als voorwendsel te gebruiken om niet naar school te hoeven gaan. Eén meisje vertelde het volgende:

“ Wanneer we naar de dokter gaan, zeggen ze dat we dat doen omdat we niet naar school willen. We hebben hier geen familie die ons helpt.

Soms wordt het uiterste van hen gevergd door de korte nachten, het slaapgebrek en het nachtelijke gehuil van hun baby. Ze hebben het gevoel dat ze op een muur van onbegrip stuiten. Een jonge mama die zelf nauwelijks meerderjarig is, beschreef dit gevoel van verlatenheid als volgt:

Ik moet alles alleen doen. Ik zorg overal voor. Als de kleine ziek is, moet ik bij haar blijven. Niemand helpt me. Eergisteren had ze bijvoorbeeld allemaal kleine vlekjes, zoals bij waterpokken. Ze huilde, de hele nacht heeft ze gehuild. Ik ging met haar naar de dokter en ze zeiden: het is niet erg, ga maar terug naar je kamer.

“Als je kind slaapt, kun je je eigen dingen doen. Je moet dan nog huiswerk maken”

De relatie van deze jonge meisjes/mama's met de school is vaak complex. Hoe moeten ze hun leven als moeder met hun schoolcarrière zien te rijmen?

“Ik heb problemen met de school, bekende Daria, een jonge mama van 18. Ik moet ernaartoe en ik moet mijn dochter wegbrengen. Soms helpen ze me om haar te gaan ophalen. Hoewel ik te laat kom voor het kinderdagverblijf, weigert de school om me vroeger te laten vertrekken. Ik moet om 6 uur opstaan om me klaar te maken en mijn kind klaar te maken. Ik heb hulp nodig om niet te laat te komen

De jonge meisjes vertelden hoe moeilijk het voor hen is om op te staan, naar school te gaan, te studeren en tegelijk voor hun baby te zorgen. Het enige moment waarop ze even op adem kunnen komen is 's avonds, wanneer hun baby slaapt. Maar dat is ook het moment waarop ze moeten studeren, lessen voorbereiden en huiswerk maken.

“Wanneer je terugkomt van school, moet je meteen voor je kind zorgen. Je moet je kind te eten geven, wassen en naar bed brengen. Als je kind slaapt, kun je je eigen dingen doen. Je moet dan nog huiswerk maken.

Al deze jonge meisjes lijden onder de eenzaamheid en het gebrek aan hulp. Ze moeten dubbel zo verantwoordelijk en zelfstandig zijn, terwijl ze zelf nog zo jong zijn.

KINDEREN IN ARMOEDE

HET GEZIN:

GEBORGENHEID EN CONFLICTEN

Gezinnen vormen, zowel in rijke als in arme milieus, een ambiguë omgeving waarin zowel liefde als conflicten aanwezig zijn. De beschermende cocon kan veranderen in een bron van angst en spanning. De kinderen in armoede met wie UNICEF België ging praten, leven in complexe gezinsstructuren. Zelf zijn deze kinderen hier niet verantwoordelijk voor. Het gaat om uiteengevallen gezinnen, nieuw samengestelde gezinnen, moeders die hun kinderen alleen opvoeden. Verschillende gezinsstructuren lopen door elkaar en raken met elkaar verweven in functie van diverse relaties.

“Ik heb vier broers en twee zussen, vertelde Martin. Of neen, twee broers en vier zussen. En ik heb ook nog drie halfbroers en 1 halfzus.

Soms zijn er grote leeftijdsverschillen tussen de broers en zussen. Paradoxaal genoeg nemen de ouders, ondanks de grote verscheidenheid aan gezinssamenstellingen, nog een vrij traditionele positie in. De moeder vervult een centrale rol op het vlak van opvoeding, logistieke ondersteuning, huishouden en tederheid. De vaders van hun kant zijn soms afwezig, zoals in het geval van Akim die ons vertelde dat hij zijn papa ‘al drie jaar’ niet meer gezien had. In een dergelijke situatie wordt de rol van de moeder nog belangrijker.

“Ik ben blij dat er iemand is om ons groot te brengen, vertelde Kevin. Zij zegt ons dat we dit of dat niet mogen doen, dat we niet van het rechte pad af mogen dwalen. Mijn moeder weet wat goed is voor mij.

Waar de vader aanwezig is, is hij echter de gezagsfiguur.

De meeste kinderen die we voor dit rapport aan het woord lieten, zeiden dat hun vader en ook hun moeder gerespecteerd moeten worden. Ze laten zich echter niet zomaar de wet voorschrijven. Het respect moet wederzijds zijn. Anders volgen er represailles. Dat liet Latifa met een zeker aplomb weten:

“Respect. Dat is verplicht bij ons, dat moet. Maar het moet van twee kanten komen, de ouders hebben alle rechten maar als ze respect willen, moeten ze ook respect tonen. Ze moeten ons respecteren.

De ouders stellen de grenzen. Nathan gaf echter aan dat hij zelf ook zijn eigen grenzen kent. Een ouderfiguur verdient respect, zij het tot op bepaalde hoogte:

“Als je thuis mishandeld of uitgebuit wordt, als je niet correct behandeld wordt en als ze je niet respecteren, moet je hen ook niet meer respecteren.

Uiteindelijk verdienen liefhebbende ouders het meeste respect, zoals Shakira treffend verwoordde:

Voor mij is het belangrijk dat ik me geliefd voel door mijn ouders en dat zij grenzen stellen. Ze moeten tonen dat ze hun kinderen graag zien

De relatie met de ouders is wat complexer bij de adolescenten met een vader of moeder van buitenlandse origine. De generatiekloof en het culturele verschil kunnen spanningen of een muur van onbegrip doen ontstaan. Sommige jongeren worden heen en weer geslingerd tussen twee werelden: de wereld thuis en de wereld buiten de deur. Samira, die elke dag met dit dilemma worstelt, verklaarde:

“De cultuur binnen de familie, respect tonen voor je afkomst, de godsdienst, het is moeilijk (in verband met het dragen van de sliër). De ouders zijn van een andere generatie en komen van ergens anders. Ze hebben een andere mentaliteit, er zijn taboes, dingen die verboden zijn. Het is moeilijk voor de vrienden. Uitgaan of niet uitgaan, Belg zijn, maar ook niet te veel.

Soms wordt het onbegrip zo groot dat de communicatie verbroken wordt. Dat bleek het geval bij een jong meisje dat zich verzette tegen de pogingen van haar ouders om haar uit te huwelijken:

“Het is niet mogelijk dat je ouders je dwingen om te trouwen, ik begrijp de mensen niet die daaraan toegeven, ... ik loop weg. Het is ingewikkeld, je moet proberen om je ouders te overtuigen, dat ze het misschien aanvaarden.

© Benjamin Denolf

“Het is zwaar, want ik ben al zeven keer van instelling veranderd.”

In sommige gezinnen die in armoede leven, worden de kinderen uit huis geplaatst. Ze gaan naar een centrum of naar een opvanggezin. Er zijn heel wat uiteenlopende redenen waarom tot plaatsing wordt overgegaan, maar niet zelden speelt armoede een rol in de verslechtering van de relatie tussen ouders en kinderen. Wanneer broers en zussen uit elkaar worden gehaald, kan dit echter een pijnlijke ervaring zijn.

“ Ik heb drie broers en twee zussen, vertelde de 6-jarige Pedro. Ik zou graag bij hen zijn.

Sommigen zijn blij met de uithuisplaatsing waardoor ze de spanningen of soms zelfs het geweld thuis kunnen ontvluchten.

“ Ik wil niet terug naar huis, vertelde Sandrine (6 jaar). Ik ben graag in het centrum. En mijn zus ook. En mijn broer ook. Zij zitten nu in een andere instelling maar ik zie hen vaak.

In dit soort gevallen vragen de kinderen vooral stabiliteit. Het valt hen zwaar om van instelling naar instelling gestuurd te worden. Theo, 10 jaar oud, drong hierop aan:

“ Het is zwaar, want ik ben al zeven keer van instelling veranderd. Ik zie mijn familie nu en dan. Ik heb een gastgezin. Als ik minister was, zou ik altijd in dezelfde instelling willen blijven en zou ik mijn ouders nu en dan willen zien.

PRECAIRE

LEEFOMSTANDIGHEDEN

“ Mijn mama is gehandicapt.

“ Mijn papa is werkloos.

“ Mijn mama is thuis, maar ze is ziek.

Kinderen in armoede zijn zich terdege bewust van de onzekere arbeidssituatie van hun ouders of van hun werkloosheid. Van sommigen werkt geen van beide ouders. Het merendeel van de kinderen met wie UNICEF België ging praten, verklaarde dat het hen aan niets ontbrak. Ze waren zich echter bewust van de broosheid van hun financiële situatie. Deze kinderen weten dat je altijd moet rekenen. Ze beseffen dat hun ouders weinig geld hebben en dat het dus uitkijken is, dat er prioriteiten moeten worden vastgelegd, dat er keuzes moeten worden gemaakt en dat er dus ook dingen zijn die niet kunnen. In sommige gevallen tast deze armoede hun basisrechten aan, zoals de toegang tot gezondheidszorg. Dit is één van de meest verontrustende punten die uit de getuigenissen naar voren kwamen.

“ Iedereen heeft recht op verzorging. Maar wij hebben niet evenveel geld en je moet betalen. Er zijn gezinnen die zich deze gezondheidszorg onttrekken.

Wie in armoede leeft, doet vaak een beroep op bijstandsstructuren en in de eerste plaats op het OCMW. De kinderen vonden dat deze bijstand niet zeer toegankelijk meer is.

“ Bij het OCMW helpen ze je minder. Er zijn geen organisaties meer zoals vroeger. De voedselbanken verdwijnen opnieuw.

En dus wenden ze zich soms tot kredietinstellingen die garen spinnen bij de bestaande armoede. Dit werd aangeklaagd door Michaël, één van de geïnterviewde kinderen:

“ Als je zegt dat je uit een bepaalde wijk komt, veronderstellen de mensen al gauw dat je arm bent en dat je niet kunt betalen. Vervolgens stellen ze je voor om op krediet te kopen.

Tot slot ervaren de kinderen hun precare situatie aan den lijve in hun woning.

We hebben maar één bureau. Dat is vooral vervelend nu de examens eraan komen. We kunnen niet allebei op onze slaapkamer studeren. De een zit dus aan de keukentafel, en de ander op het bed.

Heel wat kinderen spraken hun ongenoegen uit over de grootte van hun woning. Vaak delen ze een slaapkamer met broers en zussen. Dit heeft een impact op hun studies en hun concentratie.

Soms is het de hygiëne van de woning die te wensen overlaat.

“ In mijn kamer zit er schimmel op de muren,

“ Bij ons regent het binnen.

© Benjamin Denolf

Heel wat kinderen denken dat kansarmen niet altijd de mogelijkheid hebben om iets aan hun situatie te veranderen. Ze gaan ervan uit dat ze niet alles zelf in handen hebben om de dingen te veranderen. Sommigen onder hen begrijpen dat armoede aanleiding kan geven tot vormen van extreem gedrag.

“Geen job, geen geld, geen OCMW, geen inkomen. Wat zou jij doen? Gaan bedelen om twee euro per dag te verdienen of een groter risico nemen om in één keer meer geld te bemachtigen?”

In deze moeilijke omstandigheden zijn er jongeren die in hun vrije tijd werken. Ze doen dit soms om een grotere zelfstandigheid te verwerven. Anderen proberen wat geld bij elkaar te krijgen om hun ouders bij te springen. Werk vinden is echter niet altijd makkelijk en sommige jongeren weten niet echt hoe ze aan een job kunnen komen.

VRIENDEN, LIEFJES, HET LEVEN BUITENSHUIS

Voor kinderen die in armoede leven, zijn vrienden een steun en toeverlaat.

“Vrienden zijn soms belangrijker dan familie, beweerde Andréa. Want het zijn mensen van je eigen generatie en je zit samen in dezelfde fase van je leven. Je evolueert samen.

In tijden van tegenspoed ontstaan de sterkste banden. En of je nu arm bent of niet, vrienden geven je de kans om jezelf te zijn, op te groeien, dingen te delen en te evolueren. In bepaalde volksbuurten groeit vriendschap vanuit een wederzijds begrip voor de situatie van de ander.

“Ik denk dat je je veel beter voelt wanneer je met jongeren omgaat die in dezelfde situatie zitten. Je hebt dan het gevoel dat je vrijuit kunt spreken en dat je jezelf kunt zijn.

Voor de meesten van deze kinderen zijn vrienden de mensen die ze het meest zouden missen als ze op een dag hun wijk zouden moeten verlaten.

Deze vriendschappen ontwikkelen zich uiteraard op school, maar ook ‘extra muros’, d.w.z. buiten het schoolkader. Afgezien van thuis en op school spelen kinderen in armoede veel met kinderen uit hun wijk op de weinige beschikbare openbare plaatsen. Ze voetballen in het park of hangen rond op speelpleintjes. Zelden zijn ze aangesloten bij een jeugdbeweging of een sportclub. Sommige jongeren hebben haast geen enkele buitenschoolse activiteit. Camilia vertelde hierover:

“Ik ben een keer gaan zwemmen met mama. Ik heb geen activiteiten buiten de school. We zijn één keer gaan bowlen.

Kinderen in armoede brengen een groot deel van hun vrije tijd thuis door, voor de televisie of de computer. Guillermo zei bijvoorbeeld dat hij

“het liefst 4 uur vrije tijd per dag zou hebben, om buiten te spelen en op de PlayStation te zitten.

Ze blijven ook zeer goed met elkaar in contact via de sociale netwerken. Soms ontvangen ze vrienden. De meisjes vertelden dat ze hun moeder nu en dan helpen met het huishouden.

“Soms heb ik geen zin in schoonmaken, maar ik doe het toch omdat ik moet, aldus Anna.

In volkswijken is het jeugdhuis het centrum van het buitenschoolse sociale leven. Het is voor de kinderen een heuse thuis, een plek waar ze zich vrij voelen en zich creatief kunnen uitleven, waar ze welkom zijn zoals ze zijn. De jongeren ontmoeten er uiteraard hun vrienden, maar ook opvoeders in wie ze vertrouwen stellen en bij wie ze hun hart kunnen uitstorten wanneer ze daar behoefte aan hebben.

“Het is supercool hier, zegt Radouane. Spijtig dat ik er slechts om de twee weken naartoe kan. Hier heb je vrienden die je steunen. En je doet hier niets anders dan plezier maken, lachen en wat lawaai maken. De opvoeders zijn echt toffe gasten.

In deze vrolijke en geruststellende omgeving geldt de opvoeder als een bondgenoot aan wie de jongeren niet alleen hun problemen kwijt kunnen, maar ook hun geheimpjes, hun vreugde en hun amoreuze problemen.

© Benjamin Denolf

De relaties tussen jongens en meisjes zijn uiteraard één van de grootste bekommernissen van deze adolescenten die voor kortdurende, wisselende relaties kiezen met de bedoeling zich zoveel mogelijk te amuseren. Allemaal zijn ze bezig met seksualiteit. Sommige jongeren betreuren echter dat het onderwerp bij hen thuis taboe is. Ze vinden dat ze te weinig informatie hebben over dit onderwerp. Tot die vaststelling kwam ook Adil:

“ Seksualiteit is nu belangrijker dan vroeger, maar de ouders praten er minder over of toch niet genoeg. In de Nederlandstalige scholen krijg je informatie, maar de Franstaligen kunnen er op school en thuis niet over praten. Het is vaak taboe. Het is nodig dat we erover praten.

HAAT/LIEFDE-VERHOUDING MET DE BUURT

De buurt doet de kinderen denken aan op straat spelen, vrije tijd, vrienden ontmoeten, samen plezier maken, ... De straten en speelpleinen zijn de plekken waar het sociale leven zich afspeelt. Maar er is nood aan meer van dit soort plekken.

“ Er zijn enkele parken in de wijk, maar er zijn geen glijbanen en geen speelpleinen.

Andere kinderen zouden graag zien dat de gemeente in sportinfrastructuur, voetbal- en basketbalvelden zou investeren. Vaak zijn de openbare ruimten saaie pleinen. De kinderen zouden willen dat naar hun mening hierover wordt gevraagd. Ze willen meer bij het sociale leven en het buurtleven betrokken worden, want nu hebben ze de indruk dat ze er helemaal geen inbreng in hebben. Ze stelden voor om leef- en ontmoetingsplekken te creëren en om sociale events zoals buurtfeesten te organiseren.

“ De inwoners van de wijk zouden elkaar moeten leren kennen, vertelt Juan. Wanneer ze elkaar op straat voorbijlopen, zouden ze goeiedag kunnen zeggen. We dachten aan een buurtfeest of een ander ontmoetingsmoment.

Deze kinderen bekijken hun buurt soms ook met gêne door de erbarmelijke staat waarin ze zich bevindt, met armoedige gebouwen, verwaarloosde openbare ruimten, afval dat her en der verspreid ligt en onveiligheid. Zij beseffen al snel dat hun wijk niet op het prioriteitenlijstje van de lokale verkozenen staat.

“ Wanneer je in de richting van de stad loopt, zie je al snel mooie gebouwen, zegt Fabrice. Maar hier in de wijk zijn de huizen lelijker.

De kinderen toonden zich overigens zeer kritisch voor hun buurt en wilden ze graag veranderen. Ze zouden willen dat er meer groene ruimte komt, dat er bomen worden aangeplant en dat er meer vuilnisbakken worden geplaatst.

© UNICEF/JUN036675

Je groeit er op, je overleeft er

Vooral de onveiligheid en het geweld wekken de woede van de kinderen. Sommigen vertelden over onaanvaardbare situaties: de aanwezigheid van dealers in straten en parken, drugsgebruik, alcohol, smokkel, ... Een hele resem activiteiten waar een kind niet mee in aanraking zou mogen komen. Sommige kinderen spraken over bendes, prostitutie, seksuele avances van oude mannen in het park, ... Allerhande vormen van gedrag die hun weerzin opwekken. Deze chaotische situatie werd treffend weergegeven door Tim die er een grove inventaris van opgaf:

“ In de wijk groei je op, je overleeft er en je beschermt je zo goed en zo kwaad als het kan. In het park speel je te midden van dealers, trafikanten, hondendrollen en bendes. In de wijk heb je overvallen, diefstallen, geweldplegingen, waterpijpen, wiet, drugs, alcohol en ruzies. De winkels, de nachtwinkels, de diefstallen en de snackbars.

De ongezonde sfeer en de vuile straten wekken bij sommige adolescenten weerzin op. Die weerzin keert zich soms tegen henzelf. Dat is althans wat we leren uit de volgende uitspraak van Dario:

“ In de wijk heb je vechtpartijen, prostitutie, daklozen, vluchtelingen. En dan heb je nog de jongeren - zoals ik -, het eeuwige lawaai, de vuiligheid.

© Benjamin Denolf

Matig uw snelheid!

Alle kinderen maakten zich zorgen over de auto's die in de buurt voor gevaar zorgen. Bestuurders rijden er zeer snel terwijl er toch kinderen op straat lopen. Het gebrek aan openbaar vervoer, fietspaden en verkeerslichten werd door het merendeel van de ondervraagde kinderen aangeklaagd. Ze zouden graag willen dat het openbaar vervoer minder duur zou zijn voor kinderen ouder dan twaalf.

In een dergelijke situatie raken sommige kinderen het noorden kwijt en gaan het slechte pad op.

“ In de familie zijn er een paar die van het rechte pad afgedwaald zijn. Je ziet dat overal. Misschien zit 90% van de buurt wel op het slechte pad. Maar er wordt niets aan gedaan.

De kinderen zouden willen dat er 'iets aan wordt gedaan'. Ze zouden graag wat hulp krijgen, zodat ze zich uit deze gespannen situatie los kunnen maken en de kracht vinden om 'neen' te zeggen en 'geen stomme dingen te doen'.

“ De mensen zijn slecht, vond Ahmed. Ze komen ruzie zoeken, ze slepen je mee. Om keet te gaan schoppen, bijvoorbeeld, of om iets te doen.

Soms verwachten ze dat de politie te hulp zou komen.

“ De politie komt niet vaak genoeg naar onze buurt, vertelde één van de kinderen die we ontmoetten.

Wat zij willen is heel simpel: rustig buiten kunnen spelen zoals andere kinderen. In alle rust kunnen studeren, zonder het kabaal dat dag en nacht aanhoudt. Heel wat kinderen vroegen daarom dat de politie in hun buurt aanwezig zou zijn. Ze dachten echter dat de politie 'bang was om te komen'. Andere kinderen gaven blijk van een veeleer ambivalente houding tegenover de ordediensten die ook wel eens werden beschouwd als een bijkomende reden om bang te zijn.

“ Ik voel me niet op mijn gemak wanneer ik zonder mijn identiteitskaart rondloop, legde Anton uit. Ik ben bang dat ik tegengehouden word door de politie en dat ze me slaan omdat ik mijn identiteitskaart niet bij me heb.

Gezien de moeilijke situatie in bepaalde buurten, het gevoel in de steek gelaten te zijn, de vuiligheid en de brutaliteit, hadden de kinderen weinig moeite met het idee om hun buurt te verlaten.

“ Ik zou graag gaan studeren om architect of tandarts te worden, vertrouwde Ilham ons toe. Ik zou op kot willen gaan met mijn beste vriendin. Ik zou ook graag in een ander land gaan wonen, het liefst in Londen.

Vele kinderen zouden naar het buitenland willen. Anderen zouden simpelweg naar een andere buurt willen verhuizen en een ander leven willen krijgen.

Als ik hier vertrek, zal ik mijn buurt in geen geval missen.

GELIJKE KANSSEN OP SCHOOL

LEERKRACHTEN ZIJN

DE HOEKSTEEN VAN HET ONDERWIJS

Zij vormen de brug tussen kinderen en kennis. Zij kunnen het zelfvertrouwen van kinderen en dus ook hun leervermogen stimuleren. Zij kunnen kinderen op de sociale ladder laten opklimmen en op weg zetten naar succes. Sommige leerkrachten maken echt het verschil in het leven van kinderen. Wat zij doen, zal deze kinderen voor altijd bijblijven. Joachim dacht geëmotioneerd terug aan zijn leerkracht bouw:

“Hij heeft me veel geholpen. Ik zie hem nog regelmatig. Hij heeft me veel steun gegeven. Hij luisterde als ik met iets zat. Als ik 's middags niks te eten had, ging hij een broodje voor me kopen. Hij bracht me 's avonds thuis als ik me in nesten had gewerkt.

Kinderen verwachten veel van hun leerkrachten. Ze willen dat ze naar hen luisteren, toegewijd en competent zijn en steun kunnen bieden. Les geven heeft namelijk heel wat meer om het lijf dan simpelweg kennis overdragen. Een leerkracht moet de juiste voorwaarden kunnen scheppen om de slaagkansen van zijn leerlingen te optimaliseren en hun zelfvertrouwen te vergroten.

Een goede leerkracht is iemand met wie je kunt praten als je problemen hebt. Iemand die ziet dat je niet goed in je vel zit en die dan extra energie in je steekt. Iemand die je begrijpt, die je thuis-situatie begrijpt en die zich echt om je bekommert. Iemand die je op adem laat komen als je het moeilijk hebt.

De kinderen toonden zich erkentelijk tegenover hun leerkrachten of althans tegenover de leerkrachten die in hen geloofden. Soms gaven ze blijk van empathie ten aanzien van het lerarenkorps. Verscheidene kinderen maakten

zich zelfs zorgen over de arbeidsomstandigheden van de leerkrachten. Ze voelden min of meer instinctief aan dat dit een van de essentiële voorwaarden voor kwaliteitsonderwijs is en gaven blijk van een verbluffende maturiteit door de afnemende waardering voor het beroep aan de kaak te stellen.

'WHAT
DO YOU
THINK?'
RAPPORT

Een echt statuut voor leerkrachten

“Er zijn geen goede en slechte leerlingen, vond Noah. Er zijn alleen maar goede en slechte leerkrachten. Het is een beroep dat helaas ondergewaardeerd wordt en minder aanzien krijgt. Denk maar aan de financiële kant ervan, de arbeidsomstandigheden, de werkdruk. Als er iets moet veranderen, dan in de eerste plaats de arbeidsomstandigheden van de leerkrachten.

Nog meer kinderen ontpopten zich tot heuse vakbondsafgevaardigden van het onderwijzend personeel.

“De leerkrachten zouden goed betaald moeten worden. Het beroep moet aantrekkelijk worden gemaakt. Het is normaal dat niemand zin heeft om in een bouwvallige school te gaan werken. Ze willen liever privéles geven en veel geld verdienen.

De kinderen vroegen daarom steun voor de leerkrachten. Tussen de regels door viel ook af te leiden dat ze graag hun leefomstandigheden als leerlingen verbeterd willen zien. Die zouden er al flink op vooruitgaan indien de grootte van de vaak overbevolkte klassen zou beperkt worden.

“De klassen zijn te groot, vertelde Aïcha ons. De leerkrachten hebben dus minder tijd om leerlingen die persoonlijke problemen hebben, op een passende manier te ondersteunen.

Vele kinderen leden echter onder een veeleer moeizame relatie met hun leerkrachten. Ze hadden soms de indruk dat hun leerkrachten hen niet kenden, dat ze geen voeling hadden met hun dagelijks leven, dat ze hen niet begrepen of geen moeite deden om hen te begrijpen. Ze hadden het gevoel aan de zelfkant van het schoolsysteem te zitten en cultiveerden een soort wrok tegenover hun leerkrachten.

“ Vandaag de dag leven de leerkrachten te veel in hun eigen wereld, klaagde Ryan. Ze weten niet hoe hard het leven is.

Sommige kinderen vroegen duidelijk dat de leerkrachten van hun voetstuk zouden komen en zich zouden inspannen om hun leefsituatie en hun problemen te begrijpen. Dat zei ook Sabine:

“ De leerkrachten luisteren naar ons maar ze doen niet veel om ons te helpen. Ze kennen ons niet en ze begrijpen onze problemen en onze gezinssituatie niet. Dat zorgt voor communicatieproblemen en dus voor een slechte sfeer, en dat leidt dan weer tot slechte resultaten.

En dan waren er ook nog leerlingen die zich vervelen. Zij uitten kritiek op de methoden van leerkrachten van wie de lessen niet bijster leuk zijn. Ze wilden dat het vak aan toekomstige onderwijzers beter zou worden aangeleerd, zodat ze vriendelijker zouden zijn.

Absenteïsme van leerkrachten

Bepaalde leerkrachten rijgen lange afwezigheidsperioden aan elkaar, wat de kennisverwerving in het gedrang brengt. Heel wat kinderen klaagden hierover. Camille was één van hen:

“ Onze leraar was vier of vijf maanden afwezig. Toen kwam er een vervanger. We werkten in onze oefenschriften en maakten de oefeningen die we konden, maar de dingen die we niet konden, maakten we niet. Ik vind dat dit moet ophouden. Als de leraar er niet is of vakantie neemt, moet hij dit laten weten. Zo kan de directrice iets doen. Misschien een andere leraar zoeken.

Wanneer de leerstof op onregelmatige basis wordt onderwezen – bijvoorbeeld door herhaalde afwezigheden – leidt dit tot ongelijkheid tussen de leerlingen en creëert dit bij hen een gevoel van onrechtvaardigheid. Heel wat kinderen bleken met dit gevoel te zitten. Allemaal hadden ze het over onrechtvaardigheid. Ze wisten goed dat niet alle kinderen gelijk zijn op school.

Sommige kinderen voelden zich zelfs vernederd in hun school. Mabrouk had het over leerkrachten die geen respect toonden voor ons, die ons belachelijk maakten bij de anderen.

Andere kinderen spraken over leerkrachten die geen moeite meer doen en zich laten gaan, leerkrachten die de handdoek in de ring gooien en niet meer proberen om dingen uit te leggen. Sven zag het verschil tussen een goede en een slechte leerkracht daarom als volgt:

“ Als je aan een slechte leerkracht zegt dat je iets niet begrijpt, dan antwoordt die ‘niet erg, laat maar zitten.’

In zo'n geval krijgen kinderen het gevoel dat ze volstrekt op zichzelf aangewezen zijn. De ongelijkheid waarover de kinderen klaagden, wordt nog groter door de hulp die sommige kinderen krijgen bij de huistaken die buiten de school moeten worden gemaakt. Heel wat leerlingen kaartten dit probleem aan.

“ Kinderen van wie de twee ouders werken, krijgen alles wat ze willen. Als die kinderen problemen hebben op school, betalen hun ouders bijlessen voor hen. Als wij het moeilijk hebben op school, moeten we ons plan maar zien te trekken.

De kinderen die geen hulp van hun ouders kregen, vroegen individuele hulp bij hun huiswerk of remediëring op school. Sommigen zouden willen dat hun leerkrachten zelf deze bijlessen gaven.

Het zwaarst om dragen waren, volgens de kinderen die in dit rapport aan het woord kwamen, de etnische stereotypen. Verscheidene kinderen bevestigden dat er leerkrachten zijn die tegenover kinderen ‘van buitenlandse origine’ vooroordelen hebben en minder van deze kinderen verwachten. Het verschil in behandeling door sommige leerkrachten is bijzonder kwetsend en brengt het zelfbeeld van deze kinderen aan het wankelen.

“ Neem twee kinderen: een Vlaming en iemand van buitenlandse origine, legde Mohamed uit. Wanneer de Vlaming zes buizen heeft, zeggen ze tegen hem: ‘Ok, we gaan je helpen en steunen zodat je er op het einde van het jaar wel komt.’ En hij mag naar het volgende jaar overgaan. Als het over een allochtoon gaat, zeggen ze simpelweg: ‘Nee, het gaat niet lukken. Ga maar naar de technische.’

Dit gevoel werd treffend verwoord door Latifa:

“ Ik heb de indruk dat er vooral wordt gekeken naar waar je vandaan komt en niet naar wie je bent.

© UNICEF HQ05-1815 Giacomo Prozzi

De kinderen die met dit soort teleurstellingen geconfronteerd werden, droomden van een ideale leerkracht die wel het spiegelbeeld lijkt van de door hen bekritiseerde leerkrachten.

“Iemand die je een beetje meer aandacht geeft wanneer het nodig is, en bij wie je eventueel inhaallessen kunt volgen.

“Iemand die op een leuke manier lesgeeft, en die niet steeds dezelfde leerstof geeft.

“Een leerkracht die ons laat participeren wanneer er een beslissing moet worden genomen.

Vele kinderen gaven aan dat ze wilden participeren en dat ze graag betrokken wilden worden bij de besluitvormingsprocessen van de school.

Ik wil meer te zeggen hebben, want de leerkrachten spelen veel te vaak de baas.

Sommige kinderen realiseerden zich dat ze zelf mee verantwoordelijk zijn voor het creëren van een positieve leeromgeving. Ze betreurden bijvoorbeeld dat de jongeren in het beroepsonderwijs alleen maar op een negatieve manier van zich laten horen. Ze vertelden over leerlingen die keet schoppen, schreeuwen en het verloop van de lessen storen, soms zelfs op een gevaarlijke manier.

“De leerkrachten moeten tijd kunnen uittrekken voor hun leerlingen. In mijn school hadden ze het heel moeilijk om de klas in de hand te houden. De leerlingen waren echte varkens die keet schopten, schreeuwden, tussen de banken liepen, onder elkaar zaten te kletsen, op de muren schreven en met moeren en schroeven gooiden.

De ideale leerkracht is open van geest en houdt van zijn vak.

De kinderen gaven een aantal tips voor kandidaat-leerkrachten:

“Zorg ervoor dat je ervaring opdoet met jongeren voordat je voor de klas gaat staan. Zo ontdek je zelf of les geven iets voor jou is en of een job die je in contact brengt met jongeren, echt wel je ding is. Blijf als leerkracht ook openstaan voor anderen.

© Ruud van der Graaf

SCHOOLINFRASTRUCTUUR EN ONDERWIJZEND PERSONEEL

Het zijn niet alleen de leerkrachten die een school doen draaien. Het werk van het omkaderend personeel is even bepalend voor de sfeer en het welzijn van de kinderen. Wanneer de kinderen over het toezichthoudend personeel spraken, waren ze zeer duidelijk. Ze haalden de beledigingen aan die ze van de opvoeders naar het hoofd geslingerd kregen. Eén jongen zei dat hij zich ‘slecht voelde’ wanneer er tegen hem geschreeuwd werd. Er klonk ook kritiek op de gespieerde methoden van bepaalde opvoeders:

“Ik vind het niet fijn wanneer we gestraft worden en wanneer we tegen de muur van de speelplaats moeten gaan staan, want ik vind dat iedereen het recht heeft om zich uit te leven en plezier te maken buiten de uren.

Heel wat kinderen klaagden over een gebrek aan gekwalificeerd personeel in de naschoolse opvang en in de schoolrefter. Ze vonden deze mensen niet geschikt voor hun taak. Uitzonderlijk werd veeleer voor een versterking van deze teams gepleit.

Over andere personeelsleden liepen de meningen van de ondervraagde kinderen uiteen. Dat was bijvoorbeeld het geval met de medewerkers van de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB).

“Ik heb geen vertrouwen in het CLB. Voor mij is het gewoon een verlengstuk van de leerkrachten, verklaarde een ontevreden leerling.

De leerlingen hadden de indruk dat ze met argwaan werden bekeken door de CLB-medewerkers die zich te veel met hun gezinssituatie probeerden te bemoeien. Ze vonden bovendien dat hen veel vragen werden gesteld en dat de voorgestelde oplossingen voor hun problemen niet altijd even geschikt waren. Er lijkt kortom weinig vertrouwen te zijn.

Binnen de scholen hebben kinderen en jongeren af te rekenen met een bouwvallige infrastructuur, plaatsgebrek en een gebrek aan hygiëne.

- “ De klassen moeten properder zijn.
- “ We zouden meer plaats in de klas willen en meer kleur op school.
- “ We zouden meer speeltuigen willen.
- “ Meer groen!

Deze klachten wijzen op een zeker ongenoegen over de oude en soms aftandse gebouwen, en over de stadscholen met hun beperkte leef- en speelruimte. Uiteraard hebben de algemene aanblik van een gebouw en de manier waarop de ruimte ingedeeld is, een impact op het welzijn van de leerlingen. Zij vragen dan ook schoolgebouwen die aangenamer en vrolijker zijn.

© UNICEF PIROZZI

“Ze was bang dat het dak op haar hoofd zou vallen!”

Uit de getuigenis van enkele kinderen bleek dat er scholen zijn die niet aan de elementaire voorwaarden voldoen om kinderen op te vangen:

- “ In het vierde jaar hadden we een klaslokaal waar veel vocht in de muren en de plafonds zat. In de winter waren de ramen stuk. We moesten met onze jas aan in de klas zitten. Halfweg het schooljaar kregen we een container. Mijn broer had dat geregeld en daarin hebben we het schooljaar uitgedaan.
- “ Je houdt het niet voor mogelijk. Mijn zus was bang om naar school te gaan omdat ze vreesde dat het dak op haar hoofd zou vallen. En ze was niet de enige die bang was. Ook de leerkracht was bang. Ik ben naar de directrice gegaan en die zei me: ‘Onze school staat op de lijst van dringende gevallen ... maar niet op de eerste plaats’. Het kan dus nog erger, dacht ik toen bij mezelf

Het ergst is het gesteld met de netheid van de toiletten. Heel wat kinderen beklagden zich hierover. In vele scholen zijn de toiletten vuil, is er geen toiletpapier en wordt de nodige privacy niet geboden.

- “ Ik heb nog liever het hele jaar van 's morgens tot 's avonds buikpijn dan dat ik op school naar het toilet ga, vertelde één van de kinderen.

© UNICEF België

“Ik verdien het niet om naar zo’n school te gaan.”

Sommige kinderen, die op sociaal vlak reeds kwetsbaar waren, hadden door deze negatieve context het gevoel dat ze niet gerespecteerd werden. Ze beseften dat ze maar tweederangsl leerlingen zijn.

- “ Ik verdien het niet om naar zo’n school te gaan.

Ze zagen het verschil tussen een ‘afvalschool’ en een ‘eliteschool’.

In deze laatste hebben de leerlingen meer rechten, maken ze meer uitstapjes, zijn ze verder vooruit met de leerstof en wordt beter les gegeven, op een meer georganiseerde manier.

Ze begrepen dat zij minder kansen kregen dan de kinderen uit de rijkere milieus.

Dat deze kinderen zo nogmaals gekwetst worden, zal gevolgen hebben voor hun welzijn en gezondheid.

“ Ik ervaar veel stress, de kinderen hebben niet genoeg speeltijd

De school brengt heel wat stress en angsten met zich mee. Kinderen vertelden dat ze onder druk staan. Ze hebben stress door huistaken, toetsen en examens.

“ Ik zou graag wat meer tijd krijgen voor de examens en de overhoringen. We krijgen weinig tijd om alles in te vullen en daardoor vergeet je dan bepaalde dingen.

De kinderen dachten dat ze minder stress zouden hebben als ze meer tijd zouden krijgen om te spelen en zich te ontspannen. Anderen verwezen naar het puntensysteem als bron van stress. Ze stelden voor om het af te schaffen. Pierre beschreef de omvang van het probleem in harde bewoordingen

Ik vind het puntensysteem problematisch. Wanneer kinderen slechte punten halen, proberen de ouders hen te troosten door te zeggen dat die punten geen belang hebben. Maar het probleem is dat die punten wel degelijk belang hebben. Als je op school geen goede punten haalt, word je beschouwd als een luiaard, een rebel of een domoor.

Pesten is de echte bron van stress op school!

Deze plaag is zo wijdverspreid dat de meeste leerlingen met wie we gingen praten, het erover hadden. Pesten beschadigt leerlingen, leidt hen naar mislukking en brengt hen in gevaar. Pesten is iets wat voortdurend aanwezig is in de gedachten van de kinderen die er het slachtoffer van zijn en die graag steun zouden krijgen van volwassenen.

Heel wat kinderen betreurden dat ze weinig steun kregen van het onderwijzend personeel.

“ Ik werd vaak gepest op de speelplaats. Het gebeurde net vóór de les wiskunde of begrijpend lezen. Ik had het altijd al moeilijk met deze vakken en door het pesten op de speelplaats kon ik me niet concentreren. Het belette me om mijn best te doen in de klas, want ik zat de hele tijd maar aan het pesten te denken. Toen ik dit aan de leerkracht zei, antwoordde ze: ‘Jouw problemen hebben daar niks mee te maken, je begrijpt de leerstof gewoon niet. We gaan je naar het buitengewoon onderwijs sturen, daar zal je het wel leren.’

Buitengewoon onderwijs als antwoord op pesten. Bovenstaand voorbeeld is geen alleenstaand geval. Een antwoord als dit zorgt voor ontredde en geeft kinderen nog meer het gevoel dat ze helemaal alleen staan met hun problemen. Het laat uitschijnen dat zij zelf het probleem zijn en ontnemt elke legitimiteit aan hun woorden, die niet ernstig worden genomen. Het feit dat niet opgetreden wordt tegen pesten, blijft niet zonder gevolgen, zoals blijkt uit de getuigenis van een meisje dat van school ging wegens het pesten:

“Mijn directeur deed niets tegen het pesten. Op een dag, toen ik in het derde of vierde middelbaar zat, dacht ik dat de directeur naar onze klas kwam om iets te ondernemen tegen het pesten. In plaats daarvan zei hij me voor heel de klas: ‘Zou jij niet beter naar het buitengewoon onderwijs gaan?’ Verschillende leerlingen begonnen te lachen. De leerkracht zei niets omdat de directeur daar was. Zo verlies je dus alle zelfvertrouwen. Onderhalf jaar later ben ik van school gegaan. Ik was het beu om gepest te worden.

Het pesten kan een negatieve spiraal op gang brengen die vernietigend werkt en langzaam maar zeker het zelfvertrouwen van kinderen aantast.

“Er werd veel gepest op school. Daar werd ik agressief van. Het CLB wilde helpen en ik moest met hen gaan praten. Maar toen beschouwden de pestkoppen mij als ‘een klikspaan’ en werd het allemaal nog veel erger.

De kinderen bleken zich echter zeer goed bewust te zijn van de omvang van het probleem. Ze zouden graag de kans krijgen om er met hun leerkrachten over te praten, zonder schaamte en met de garantie dat aandachtig naar hen geluisterd wordt. Sommigen vonden dat de school meer activiteiten zou moeten organiseren om de leerlingen te doen inzien dat niemand beter is dan anderen.

Andere kinderen waren voorstander van een versterkte aanwezigheid van de supervisors.

ONGELIJKE KANSEN,

WATERVALSYSTEEM EN SCHOOLUITVAL

“Arme kinderen moeten dezelfde kansen krijgen om te slagen op school!

Deze uitspraak van Johan, een leerling met wie UNICEF België ging praten, klinkt als een manifest. Ze weerspiegelt het onbehagen van vele kinderen en adolescenten uit de volksklasse, die zich er terdege van bewust zijn dat de Belgische scholen de neiging hebben om hen naar ‘lagere’ studierichtingen door te sturen. Typerend voor hun schooltraject is dat ze regelmatig van school veranderen en naar het technisch, beroeps- of zelfs buitengewoon onderwijs worden doorgestuurd. Vaak zijn zij het die een jaar overdoen of door een gebrek aan goede informatie in een foute studierichting terechtkomen. Kinderen die maatschappelijk kwetsbaar zijn, krijgen een hele reeks mislukkingen te verwerken die een blijvende impact hebben op hun zelfbeeld en hun leervermogen. Het watervaleffect vergroot de ongelijkheid tussen leerlingen uit verschillende sociale klassen en heeft op lange termijn een impact op de samenleving in haar geheel.

Persoonlijk hou ik niet van die opdeling tussen aso, tso en beroeps. Ik vind dat je je niet goed voelt wanneer je tussen één van deze richtingen moet kiezen.

Kinderen uit volksbuurten zijn oververtegenwoordigd in het buitengewoon onderwijs en het beroepsonderwijs. Ze betreuren deze studiekeuzes waarop ze zelf weinig vat hebben, terwijl ze hen toch minder mogelijkheden bieden. Vaak hebben deze kinderen de indruk dat het beroeps- of technisch onderwijs een logische keuze is in de ogen van de leerkrachten die het al te vaak gewoon opgeven met moeilijke leerlingen. Dat blijkt ook uit de woorden van Latifa:

“In plaats van de kinderen te steunen en hen aan te raden om bijles te volgen, kiezen de leerkrachten voor de makkelijkste oplossing en zeggen ze hen dat ze naar het beroeps- of technisch onderwijs moeten gaan. Door dat te doen, vernietigen en vergooien ze de toekomst van deze kinderen.

De kinderen vonden vaak dat de leerkrachten de moed hadden opgegeven en niet langer in hen geloofden.

“Jongeren van buitenlandse origine worden op school onderschat.

Sommigen realiseerden zich ook dat het watervalsysteem slechts de voorbode is van nog meer discriminatie, zoals Ikram vertelde:

“Ook als jongeren van buitenlandse origine erin slagen om het diploma van het aso te halen, zijn ze nog altijd in het nadeel, ook op de arbeidsmarkt.

De jongeren hadden echt de indruk dat hun talenten vergoooid worden, dat men hen maar wat laat aanmodderen en dat ze zo bewust en steeds verder aan de kant worden geduwd.

Het lijkt geen twijfel dat deze kinderen graag op regelmatige basis alle informatie zouden willen krijgen over de mogelijkheden die hen worden geboden. Ongefilterd en zonder vooroordelen. Uit hun getuigenissen bleek namelijk dat ze het gevoel hadden dat hun sociaal milieu – en niet zozeer hun kwaliteiten en interesses – bepaalde welke informatie ze kregen. Dit geldt nog meer voor kinderen van buitenlandse origine. Zij stelden vast dat de studiekeuzes die hen werden aanbevolen, slechts in zeldzame gevallen met hun wensen overeenstemden. Ze zouden graag willen dat er meer aandacht wordt besteed aan hun voorkeuren en verwachtingen.

“In het vijfde jaar hebben ze me gezegd dat ik van richting moest veranderen en dat ik niet naar het zesde kon omdat dat veel te moeilijk was voor mij. Mijn moeder wist niet goed wat ze daarop moest zeggen. Ze zeiden haar dat ik naar 1B moest en zij luisterde naar hen. Als ze hetzelfde voor mijn broers en zussen zeggen, zal ik dat niet laten gebeuren.

Informatie is van essentieel belang voor een goede studiekeuze: de informatie die de leerlingen krijgen ... maar ook de informatie voor de ouders. Vaak zijn zowel de kinderen als de ouders niet goed op de hoogte van het schoolsysteem, het schoolnetwerk, de pedagogische projecten en de richtingen.

Studiekeuze zou naar 16 jaar moeten worden verschoven

De informatie die ze krijgen, is niet altijd volledig en stelt hen niet in staat om met kennis van zaken en op voet van gelijkheid (equity) de dialoog aan te gaan met de vertegenwoordigers van het schoolsysteem. De kinderen vertelden dat hun ouders nogal snel het (slechte) studiekeuzeadvies opvolgen dat ze krijgen, omdat ze het schoolsysteem niet goed begrijpen, de taal niet goed spreken of vinden dat de leerkrachten altijd gelijk hebben. De meeste kinderen zouden graag willen dat ze pas op 16 jaar een studierichting zouden moeten kiezen, zodat die duidelijker zou zijn ... en meer doordacht.

Ook in het buitengewoon onderwijs zitten heel veel kinderen uit maatschappelijk kwetsbare categorieën. Hun aanwezigheid daar is veelzeggend en verontrustend. We herinneren eraan dat het buitengewoon onderwijs bedoeld is voor leerlingen met een handicap of leerlingen met 'specifieke moeilijkheden' zoals bijvoorbeeld een mentale achterstand of gedragsproblemen. Sommige kinderen worden echter naar het buitengewoon onderwijs verwezen hoewel er geen dergelijke diagnose werd gesteld. Velen onder hen beschouwen het dan ook als een zoveelste doorverwijzing naar het allerlaagste niveau van het schoolsysteem ... dat niet op hun situatie noch op hun ambities afgestemd is.

Sommige kinderen vertelden dat ze bij de studieoriëntering geen keuze hadden. Eén van hen zei dat hijzelf noch zijn ouders echt begrepen hadden waar hij naartoe zou gaan.

“Mijn ouders en ik wisten zelfs niet dat ik in een school voor buitengewoon onderwijs zat.

De kinderen ervoeren de overstap naar het buitengewoon onderwijs als een vernedering, waardoor hun verschil met de andere kinderen alleen maar groter werd. Dat was ook zo voor Timoty:

“Als ik hen zie met hun A2-diploma, dan doet me dat pijn. Ik heb gewoon zo'n stom attest. Ze hadden geen tijd voor mij. Het was meteen 'vooruit, buiten jij', op naar het buitengewoon middelbaar onderwijs. Maar daar krijg je geen diploma.

Een leerling zei zonder verdere omwegen, sinds mijn inschrijving in het buitengewoon onderwijs is mijn leven naar de vaantjes.

© UNICEFBelgië

Armoede nestelt zich op de schoolbanken

De kinderen uit arme gezinnen praten er niet veel over. Geldgebrek heeft echter duidelijke gevolgen voor hun schoolleven.

“De school helpt niet met het geld, vertelde Dylan. Er is een jongen die nooit mee op fietstocht gaat omdat ze bij hem thuis niet genoeg geld hebben.

Ze zouden willen dat de school kinderen in armoede meer zou helpen en dat het onderwijs echt gratis zou zijn. Anders zijn het namelijk de kinderen die gestraft worden. Ze kunnen niet mee op excursie en moeten passen voor de bosklassen. De leerlingen stelden zelfs voor om de school de schooluitgaven te laten betalen.

“Ik vind dat de school het zwembad, de schoolreis, de refter en de uitstappen moet betalen voor de kinderen die er het geld niet voor hebben, zei één van hen.

Vaak gaan deze financiële zorgen bovendien gepaard met familiale problemen.

“De sfeer thuis is niet goed want er hangt te veel spanning. We zitten met te veel mensen op een kleine ruimte en we botsen voortdurend met elkaar. Je hebt geen enkele privacy en door alle ergernissen springt iedereen voortdurend uit zijn vel. Er zijn heel wat problemen in mijn buurt, ook de anderen hebben het moeilijk om het einde van de maand te halen. Ik word zo moe van al die stress thuis en ik kan 's ochtends niet uit mijn bed.

Het is niet zo eenvoudig om je weg te vinden door dit labyrint van problemen. De armoede komt mee naar school en weegt op het welbevinden en de capaciteiten van de leerlingen die er niet meer in slagen om zich te concentreren.

“Sommige leerlingen moeten zich alleen maar op hun schoolwerk concentreren, terwijl anderen zich niet alleen met school moeten bezighouden maar daarnaast ook nog een job moeten zoeken om thuis bij te springen.

Een andere grote ongelijkheid waarmee het Belgische schoolsysteem kampt, heeft te maken met het zittenblijven. Vele kinderen uit maatschappelijk kwetsbare groepen maken dit mee, vaak zelfs meer dan een keer. Zittenblijven komt neer op een vertraging van het leerproces. Niet alle kinderen deelden hierover dezelfde mening. Sommigen vonden het een goede zaak.

“Het biedt leerlingen de kans om de draad weer op te nemen en alle leerstof te begrijpen die ze nodig hebben.

Bij andere kinderen kwam deze maatregel hard aan.

“Mijn zus is gebuisd, vertelde Ali. Ze heeft het er heel moeilijk mee en ze gelooft niet meer in haar eigen kunnen. Op haar leeftijd is het heel erg als je niet in jezelf gelooft.

Sommige kinderen onderstreepten hoe demotiverend en ondoeltreffend deze maatregel is. Anderen benadrukten hoe kwetsend het zittenblijven kan zijn.

“Er zijn veel kinderen die me uitleggen en die zeggen dat ik niet slim ben. Ze lachen me uit omdat ik een jaar heb overgedaan. Bovendien zijn het die van het eerste jaar die dat de hele tijd zeggen.

De kinderen pleitten voor andere oplossingen, te beginnen bij ondersteuning op school om een eventuele achterstand weg te werken.

Wanneer al deze problemen zich opstapelen, ontwikkelen kinderen vaak een afkeer van de school. Dit gebeurt bij kinderen die vaak van school veranderen, een jaar moeten overdoen, slechte resultaten halen, weinig vooruitzichten hebben en gepest worden. We spraken met jongeren die voortijdig afhaakten. Zij gingen van school af omdat ze op school te veel problemen hadden of omdat ze werden weggestuurd. Anderen vertelden dat ze van school gingen om te gaan werken. Ze kozen hier niet voor. Ze hadden graag gehad dat iemand hen de hand had gereikt en had geholpen om verder te studeren.

Afhaken is niet echt een keuze

Sommige kinderen en adolescenten sluiten zich helemaal af omdat ze heel wat problemen hebben en het zonder de steun van hun gezin of hulp van buitenaf moeten zien te redden. Diverse factoren die tot kwetsbaarheid leiden, blijven zich maar opstapelen.

“ Ik wilde nog wel mijn diploma halen. Maar ik kon niet meer voltijds naar school. Dat kwam door de combinatie van de pesterijen op school en het feit dat ik alleen woonde.

Anderen onderstreepten hoe problemen thuis hen dwongen om de school te verlaten:

“ Als je tussen 12 en 16 jaar oud bent, geen geld hebt en met familiale problemen zit, dan moet je gaan werken en stoppen met school.

Anderen haakten af omdat ze een ouder moesten helpen:

“ Vorig jaar was mijn moeder zwanger. Daarom moest mijn zus vaak thuisblijven. Na 4 afwezigheden zonder doktersattest, stond de politie voor de deur.

Tot slot zijn er nog de tienermoeders die hun studie met hun rol als mama moeten zien te combineren. Het is voor deze jonge meisjes een zware opdracht. Zij bezwijken al gauw onder de zware verantwoordelijkheid die op hun schouders rust.

“ Ik ga niet zeggen dat ik nog vier jaar ga studeren om een diploma te halen, want dan loop ik het risico dat ik het hoederecht over mijn kind kwijtspeel omdat ik niet meer in staat ben om het te onderhouden.

© UN1178927/Ramos

SAMENVATTING VAN DE AANBEVELINGEN VAN DE KINDEREN

1. MIGRANTEN- EN

VLUCHTELINGENKINDEREN

1.1 Familie

De kinderen die niet door hun familie begeleid worden of van hen gescheiden raakten, willen graag herenigd worden. Ze willen contact kunnen houden met hun ouders. Ze vragen ook om beter omringd te worden door vertrouwenspersonen en om de familiale opvangvoorzieningen beter uit te bouwen.

- Van bij de aankomst streven naar gezinshereniging, zonder documenten te vragen die onmogelijk te verkrijgen zijn.
- In contact kunnen blijven met je familie (toegang tot wifi en pc's in alle opvangcentra, meer middelen om een telefoonkaart te kopen).
- Mensen om je heen hebben die te vertrouwen zijn. Goede praktijken versterken zoals diensten voor gezinsopvang, buddies, peters/meters die migranten- en vluchtelingenkinderen begeleiden en aan hun behoeften tegemoetkomen.
- Mogelijkheid voor niet-begeleide kinderen om in een gastgezin buiten het centrum te wonen.

1.2 Procedure

De migranten- en vluchtelingenkinderen raden aan om te werken met een procedure die beperkt is in de tijd en die rekening houdt met hun voorgeschiedenis. De niet-begeleide kinderen willen een betere begeleiding door een voogd en een advocaat. Ze willen graag van bij hun aankomst beter geïnformeerd worden over de verschillende procedures en over de beslissingen die over hen worden genomen.

- Een procedure die beperkt is in de tijd. Als de procedure langer duurt, uitleggen waarom.

- Een kind dat hier op heel jonge leeftijd aangekomen is en langer in België heeft gewoond dan in zijn land van herkomst, zou niet mogen worden teruggestuurd naar zijn herkomstland.
- Betere begeleiding door de voogd, vooral om zich voor te bereiden op het interview bij het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS). Begeleiding door de voogd tijdens verplaatsingen in verband met de procedure. Regelmatig informatie krijgen van de voogd en deze vaker zien. Mogelijkheid om een andere voogd te krijgen als er geen enkel contact met de jongere is.
- Van bij de aankomst meer informatie krijgen over de verschillende procedures en regelmatig op de hoogte worden gehouden van de genomen beslissingen.
- Altijd begeleid worden door de advocaat tijdens de interviews. Informatie krijgen over veranderingen van advocaat en over de redenen hiervoor.
- Bijgestaan worden door een gekwalificeerde sociale tolk tijdens de interviews en bij de advocaat.
- Een einde maken aan de driedubbele leeftijdstest.
- Betere begeleiding voor jongeren die 18 gaan worden; zij moeten het soms van vandaag op morgen zonder advocaat, zonder voogd en zonder de minste bescherming zien te redden

1.3 Opvangcentrum

De grote opvangcentra zijn niet afgestemd op de migranten- en vluchtelingenkinderen. De kinderen hebben behoefte aan kalmte, rust, veiligheid en begeleiders die luisteren. De kinderen die alleen aankwamen, vragen meer kleine opvanginitiatieven of opvanggezinnen. De kinderen die hun familie bij zich hebben, willen graag meer privacy en zijn vragende partij voor alternatieven voor de grote opvangcentra.

- Het oriëntatiecentrum is een goede zaak voor de kinderen die op hun eentje aankomen.
- Herhaalde verhuizingen van centrum naar centrum vermijden, ook voor kinderen ouder dan 14. Deze verhuizingen zijn nefast voor de integratie en

het welzijn van de kinderen. Een kind dat Frans spreekt, moet niet naar een centrum in Vlaanderen worden gestuurd.

- De kinderen begeleiden wanneer ze in een opvangcentrum aankomen, zodat ze zich goed voelen en vertrouwen krijgen. De kinderen meteen bij hun aankomst informeren over de organisatie van het centrum: etenstijden, uur om op te staan en te gaan slapen, mensen bij wie ze terecht kunnen met vragen of problemen. Hen informeren over studie- en opleidingsmogelijkheden. Hen vragen of ze specifieke behoeften hebben (onderwijsremediëring, plannen, individuele hulp, enz.).
- Zorgen voor voldoende begeleiders (opvoeders, maatschappelijk werkers, psychologen) die goed opgeleid zijn, naar de kinderen luisteren, hen respecteren en hen ondersteunen van bij hun aankomst en gedurende hun hele verblijf in het centrum.
- Ervoor zorgen dat kinderen in een rustige, schone en beschermende omgeving worden opgevangen waarin ze zich veilig kunnen voelen, voldoende rust krijgen en kunnen studeren. Geen vier kinderen die elk een andere taal spreken, op dezelfde kamer zetten. Een rustige studieruimte voorzien en ervoor zorgen dat het 's nachts stil is om te kunnen slapen.
- Kinderen beschermen tegen het geweld van de volwassen bewoners in de centra en ervoor zorgen dat ze weten bij wie ze in geval van nood terecht kunnen. Ervoor zorgen dat de kinderen onderling geen ruzie maken en dat ze elkaar beter leren kennen, ongeacht de taal die ze spreken of het land waaruit ze komen.
- Voorrang geven aan zeer kleine structuren of gastgezinnen voor niet-begeleide kinderen. Voorrang geven aan begeleide alternatieven buiten de opvangcentra (in een huis, een flat) voor kinderen die al vele jaren met hun familie in een centrum verblijven.
- Jongeren die 18 gaan worden, beter begeleiden zodat ze een woning kunnen vinden wanneer ze het opvangcentrum verlaten.
- De kinderen de nodige middelen geven om een beetje kleren, wat eten of een trein- of buskaartje te kunnen kopen of aan sport te kunnen doen. Hen in staat stellen om samen met Belgische kinderen deel te nemen aan activiteiten buiten het centrum of tijdens de vakanties. De jongeren toestaan om een studentenjob te doen.
- De kinderen toestaan om een maaltijd uit hun land van herkomst te koken. Families de kans geven om samen te eten en te koken.

1.4 School en hobby's

De migranten- en vluchtelingenkinderen die lange tijd niet naar school gingen of die op het einde van het schooljaar aankwamen, zouden graag meer ondersteuning krijgen om de taal te leren en hun achterstand weg te werken. Alle kinderen zouden graag een sport beoefenen of deelnemen aan een activiteit buiten de school of het centrum, zodat ze Belgische vrienden kunnen maken en zich kunnen integreren.

- Alle kinderen van bij hun aankomst en gedurende hun hele verblijf naar school laten gaan.
- Aan kinderen die op het einde van het schooljaar aankomen, bijles geven zodat ze geen drie maanden verliezen zonder iets te doen.
- De OKAN-klassen (OnthaalKlassen voor Anderstalige Nieuwkomers) zijn een goede zaak voor migranten- en vluchtelingenkinderen. Het contact met de kinderen uit de andere klassen zou echter moeten worden gestimuleerd.
- Aangepaste onderwijsmethoden en specifieke ondersteuning: een kind van 14 dat nooit naar school gegaan is en de taal niet spreekt, heeft niet dezelfde behoeften als een kind van 14 dat alleen maar de taal moet leren.
- Ook buiten de klas het leren van de taal stimuleren (via sport of andere activiteiten buiten de school of het centrum).
- Het aantal kinderen per klas beperken.
- Huiswerkondersteuning en een rustige studieplek aanbieden.
- Na schooltijd en tijdens de vakanties bijlessen en/of taallessen aanbieden.
- Advies op het vlak van studiekeuze aanbieden.
- De kinderen helpen om hun plannen te realiseren.
- Vrijtijdsactiviteiten buiten de opvangcentra of de school toegankelijk maken.
- Activiteiten met andere 'Belgische' kinderen stimuleren.
- De kinderen toestaan om aan voetbaltrainingen deel te nemen en wedstrijden te spelen.

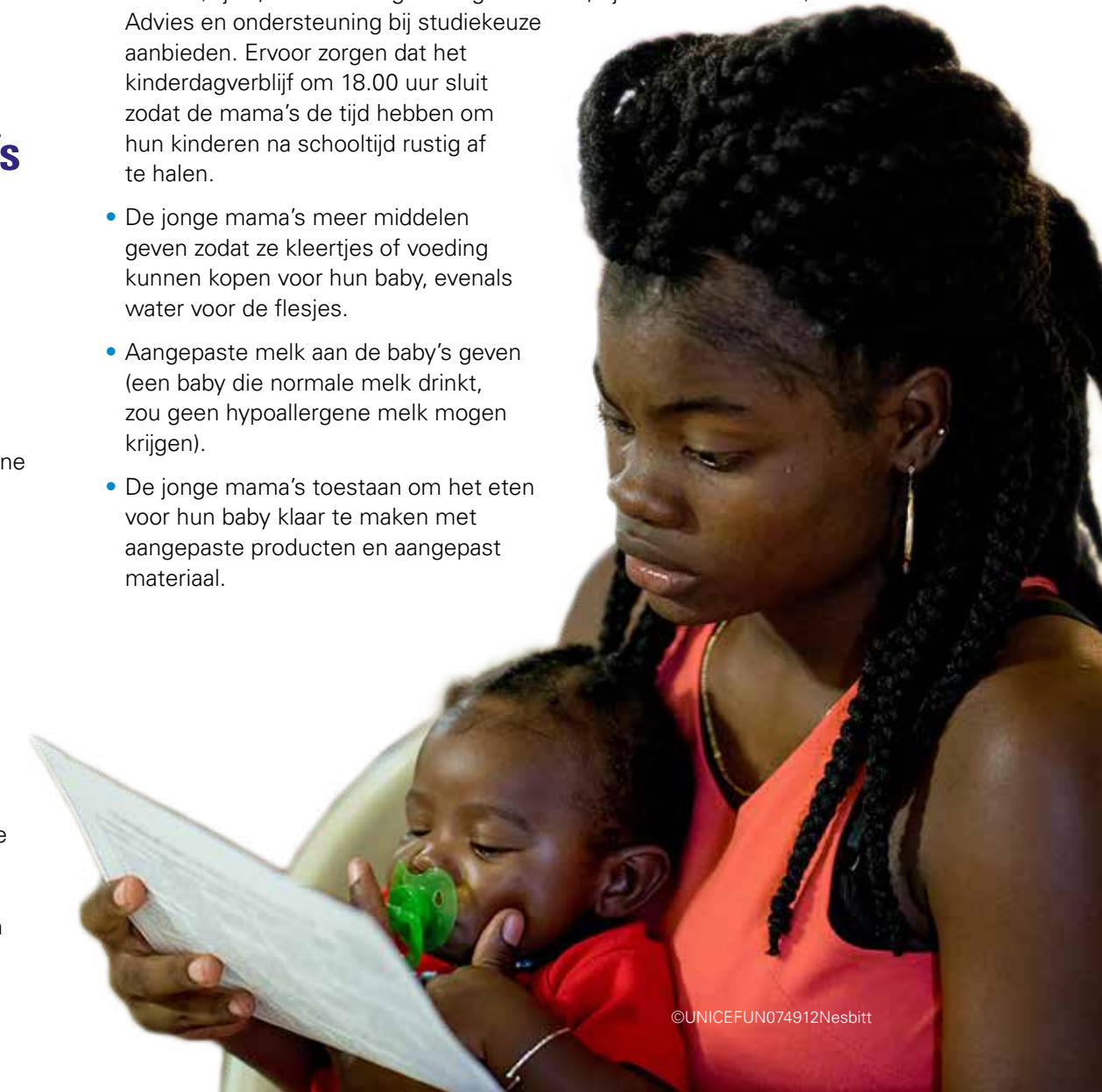
- De kinderen meer middelen geven om deel te nemen aan sport- en andere activiteiten buiten de centra; het transport betalen (bus, metro, trein).
- De kinderen meer informatie geven over de mogelijkheden om deel te nemen aan activiteiten in de omgeving (scouts, activiteiten van de gemeente, enz.).
- De kans krijgen om deel te nemen aan stages tijdens de vakanties.
- Mee op schoolreis kunnen gaan

1.5 Alleenstaande minderjarige mama's

Deze jonge meisjes zijn bijzonder kwetsbaar omdat ze tegelijk mama, minderjarig en alleen zijn, zonder familie en op de vlucht. Ze vragen een begeleiding op maat in een aangepaste, rustige en beschermende omgeving. Ze vragen verder ook onderwijsondersteuning, aandacht voor de gezondheid van moeder en kind, en aangepaste voeding in functie van de behoeften van hun baby.

- Voorrang verlenen aan opvangalternatieven buiten de grote centra (in kleine aangepaste structuren, in gastgezinnen, in een flat).
- Ervoor zorgen dat jonge mama's in een rustige en beschermende omgeving worden opgevangen, zowel overdag als 's nachts, waar ze zich veilig kunnen voelen, tot rust kunnen komen, weer vertrouwen kunnen krijgen, kunnen studeren en voor hun baby kunnen zorgen.
- De mama's van bij hun aankomst informeren over de organisatie in het centrum en daarbuiten (op school, in de gemeente), en hen vertellen bij wie ze terecht kunnen met vragen of problemen. Hen informeren over studie- en opleidingsmogelijkheden.
- Naast de bezoeken van Kind & Gezin zorgen voor een regelmatige begeleiding van de mama's tijdens hun zwangerschap en tijdens en na de bevalling; informatie verstrekken over: verzorging van moeder en kind na de bevalling, aankleden van een kind in de winter, verzorging van kleine kwaaltjes, wassen en voeden van de baby, slaap en ontwikkeling van een jong kind.

- Ervoor zorgen dat de mama's voldoende privacy hebben en een sleutel krijgen van de toiletten en het sanitair, zodat ze er dag en nacht terecht kunnen. De mama's toestaan om ook 's nachts een arts op te roepen als er een probleem is.
- Ervoor zorgen dat de mama's een aangepaste begeleiding krijgen op school (bijles, huiswerkbegeleiding 's avonds, tijdens de vakanties). Advies en ondersteuning bij studiekeuze aanbieden. Ervoor zorgen dat het kinderdagverblijf om 18.00 uur sluit zodat de mama's de tijd hebben om hun kinderen na schooltijd rustig af te halen.
- De jonge mama's meer middelen geven zodat ze kleertjes of voeding kunnen kopen voor hun baby, evenals water voor de flesjes.
- Aangepaste melk aan de baby's geven (een baby die normale melk drinkt, zou geen hypoallergene melk mogen krijgen).
- De jonge mama's toestaan om het eten voor hun baby klaar te maken met aangepaste producten en aangepast materiaal.

2. KINDEREN

IN ARMOEDE

2.1 Familie

De kinderen in armoede die in een instelling geplaatst zijn, willen niet gescheiden worden van hun broers en zussen. De kinderen die bij hun familie wonen, willen beschermd zijn en met respect behandeld worden. Ze zijn ook zeer bezorgd over de werkonzekerheid en de schuldenlast van hun ouders, over de afbouw van de sociale bijstandsmechanismen, de discriminatie bij aanwerving en het feit dat het extreem moeilijk is om uit de armoede te komen.

- Geplaatste kinderen een stem geven in de beslissingen die hen aanbelangen. Sommige kinderen willen terug naar huis, anderen absoluut niet.
- Broers en zussen niet van elkaar scheiden. Alle broers en zussen willen samen blijven.
- Een einde stellen aan langdurige plaatsingen en herhaalde verhuizingen van de ene naar de andere instelling. Zij zijn nefast voor de integratie en het welzijn van de kinderen.
- De participatie van de kinderen binnen hun gezinnen verbeteren. Elk kind moet met respect worden behandeld en moet zich thuis veilig kunnen voelen.
- Een kind dat problemen heeft, moet gehoord worden en weten waar het hulp kan vinden. Ouders die problemen hebben, moeten beter worden ondersteund en geïnformeerd.
- Adolescenten met ouders van buitenlandse origine ondersteunen en begeleiden, zodat zij minder het gevoel hebben dat ze voortdurend tussen twee werelden in zitten.
- Vermenging van groepen bevorderen en ervoor zorgen dat zij niet op zichzelf terugplooiën, inclusief gearrangeerde of gedwongen huwelijken.

© UNICEF/UN058526/Vas

- Elk kind heeft recht op een toereikende levensstandaard. De meest kwetsbare gezinnen ondersteunen, de tewerkstellingskansen vergroten en uitbreiden. Alle kinderen gezondheidszorg garanderen wanneer ze ziek zijn en aan iedereen betaalbare en fatsoenlijke huisvesting aanbieden.
- De strijd aanbinden met de hoge schulden die gezinnen aangaan. De kinderen betreuren dat, wie in een kansarme wijk woont, vaak het aanbod krijgt om op afbetaling dingen te kopen.
- De sociale bijstandsmechanismen in stand houden die voor de allerarmste gezinnen bedoeld zijn. De daling van de OCMW-steun en de verdwijning van de voedselbanken baren de kinderen zorgen.
- Alles in het werk stellen om kinderen te helpen om uit de armoede te komen. De onzekerheid kan in het geval van deze kinderen tot extreme toestanden leiden: “Als je geen werk hebt, geen geld, geen inkomen, geen uitkering, dan wordt het normaal om risico’s te nemen om uit te armoede te komen.”

2.2 Hobby’s en vrije tijd

De kinderen in armoede zouden graag kunnen spelen in parken en op voetbal- of basketbalvelden die in goede staat verkeren. Velen onder hen willen deelnemen aan een gemengde activiteit of willen een sport beoefenen die ze niet gewoon zijn. Sommige jongeren zouden graag een studentenjob hebben tijdens de vakantie.

- Goede voetbal- en basketbalvelden aanleggen in de parken. Speeltuigen plaatsen en speelweiden inrichten voor de allerkleinsten, met banken voor de ouders en plekken in de parken waar de adolescenten kunnen samenzitten en praten.
- De kinderen meer middelen geven om sporten te beoefenen waar ze doorgaans geen toegang toe hebben (bv. naar het zwembad gaan, tennissen of pingpongen, gaan bowlen). Hen meer informatie verstrekken over de activiteiten die in de gemeente worden aangeboden (scouts, activiteiten die op lokaal niveau worden georganiseerd, enz.).
- Jongens en meisjes de kans geven om aan activiteiten deel te nemen en ervaringen op te doen. Hen meer informatie verstrekken over seksualiteit en intimiteit.

- De buurthuizen versterken: zij zijn een toevluchtsoord, een speelterrein, een ontmoetingsplek en een plek om in alle vertrouwen met elkaar te praten.
- De adolescenten ondersteunen en informeren zodat ze tijdens de vakantie een studentenjob kunnen doen.

2.3 Wijk

Het geweld in de wijken weegt zwaar op de kinderen in armoede. Ze willen graag in een gezonde, veilige en beschermende omgeving wonen, zonder drugs, prostitutie, alcohol, bendes, overvallen, agressie en afval.

- De wijken veiliger maken. Een einde stellen aan ondraaglijke toestanden zoals drugshandel, drugsverslaafden, alcohol, smokkel, bendes, prostitutie, geweld, overvallen, diefstallen, agressie en vuilnis dat overal rondslingert, op straat en rond de speelpleinen.
- Kinderen beschermen tegen het geweld van de volwassenen uit hun omgeving. Kinderen moeten weten waar ze in geval van nood hulp kunnen krijgen en er moet naar hen worden geluisterd wanneer ze hulp vragen.
- Jongeren steunen om te weerstaan aan de negatieve verleidingen in de buurt. Hen niet alleen controleren, maar ook ondersteunen en beschermen.
- Speelpleinen voor de kleintjes aanleggen of ze renoveren, met banken en voetbal- en basketbalvelden. De infrastructuur verbeteren, zorgen voor meer groene ruimten, vuilnisbakken plaatsen.
- Van verkeersveiligheid een prioriteit maken. Bestuurders bestraffen wanneer ze te snel rijden in de straten waar kinderen spelen of in de buurt van speelpleinen. Meer verkeerslichten en verkeersdrempels plaatsen, fietspaden aanleggen en de toegang tot het openbaar vervoer verbeteren.
- De kinderen laten participeren aan het buurtleven en ontmoetingsplaatsen creëren of uitwisselingsdagen organiseren voor de wijkbewoners, zodat ze elkaar leren kennen.

2.4 School

Kinderen in armoede vinden dat er geen sprake is van gelijke kansen op school. Ze willen dat alle scholen aan alle kinderen dezelfde kansen geven en dat de leerkrachten gemotiveerd zijn, naar hen luisteren en hen helpen om te slagen. De kinderen vragen om een einde te maken aan pesterijen en stress, maar ook om maatregelen te nemen tegen het watervalstelsel en de schooluitval.

- Gelijke kansen op school moeten een prioriteit zijn. De scholen in de arme wijken moeten dezelfde kansen bieden als de scholen in de rijke buurten. De ‘afvalscholen’ moeten dicht.
- Elk kind de kans geven om gratis onderwijs van goede kwaliteit te krijgen, met leerkrachten die zowel gemotiveerd als streng zijn. Ervoor zorgen dat de school voor iedereen openstaat, een einde maken aan etnische, sociale en gender-stereotypen.
- De kinderen betrekken bij hun studiekeuze. De kinderen stellen vast dat afzakken naar de richtingen van het buitengewoon onderwijs zelden een

keuze is. Kinderen doen dit onder dwang omdat hun ouders het willen of op aanraden van de leerkrachten. Ze raden aan om te wachten met een studiekeuze totdat ze 16 zijn, zodat ze in staat zijn om echt te kiezen.

- De strijd aanbinden met schooluitval. Bijzondere aandacht besteden aan kinderen die af te rekenen hebben met financiële moeilijkheden of familiale problemen waardoor ze niet meer naar school kunnen. Steeds meer kinderen moeten thuis helpen of uit werken gaan.
- Stress en pesterijen op school aanpakken. Kinderen de kans geven om er met hun leerkrachten en ouders over te praten, en vooral om positieve maatregelen te nemen zodat er een einde komt aan de pesterijen.
- De rol van de leerkracht versterken en de strijd aanbinden met het aanzienlijke absentisme onder leerkrachten. De kinderen betreuren dat de scholen in kansarme wijken leerkrachten toegewezen krijgen die soms geen enkele ervaring hebben en niet weten hoe hun realiteit eruitziet. Ze willen gemotiveerde, strenge leerkrachten die naar hen luisteren en die hen helpen om de competenties te verwerven die ze nodig hebben om te slagen en het hoofd te bieden aan de problemen in het leven.

3. GELIJKE KANSEN

OP SCHOOL

3.1 Leerkrachten

Alle kinderen willen graag goed opgeleide, ervaren en toegewijde leerkrachten die naar hen luisteren. Ze willen dat het beroep van leerkracht meer erkenning krijgt en beter betaald wordt. Ze maken zich zorgen over het tekort aan leerkrachten, het absentisme onder leerkrachten en het feit dat sommige leerkrachten gedemotiveerd zijn. Ze zijn niet tevreden over de stereotypen waarmee zichzelf opgezaagd worden en hebben het gevoel dat ze niet gelijk behandeld worden.

- Elk kind heeft recht op goed opgeleide, ervaren en toegewijde leerkrachten met een luisterend oor. De kinderen willen meer tijd om met hun leerkrachten te discussiëren en lessen die beter afgestemd zijn op ieders capaciteiten en interessedomijnen.
- Erkennen dat leerkrachten een moeilijk beroep hebben. De kinderen willen dat de leerkrachten beter worden betaald, opgeleid, geëvalueerd en omkaderd. Sommigen raden ook aan om de klassen minder groot te maken.
- De strijd aanbinden met het tekort aan leerkrachten en de lange afwezigheidsperiodes van sommige leerkrachten. Het kan niet dat kinderen het zo lang zonder leerkracht moeten stellen en dat er geen vervanger kan worden gevonden.
- Elk kind heeft recht op een billijke behandeling. Sommige kinderen vertelden over de vernederingen die ze ondergingen. Anderen hadden het over leerkrachten die al hun motivatie en al hun geduld kwijtgeraakt waren. De kinderen willen dat er een einde komt aan de ongelijkheid en de onrechtvaardigheid.
- Strijden tegen de vooroordelen van sommige leerkrachten tegenover ‘kinderen van vreemde origine’. Deze houding draagt bij tot een versterking van de ongelijkheid op het vlak van schoolresultaten. Deze stereotypen tasten ook het zelfbeeld en het leervermogen aan.

- De traditionele schoolprogramma’s overstijgen en de lessen aantrekkelijker maken. De kinderen zijn voorstander van meer creativiteit in de klas en bijlessen op school.
- Leerkrachten met meer ervaring, die niet wachten tot ze echt voor de klas staan om te ontdekken of les geven en met kinderen werken echt wel hun ding is.
- Hulp verstrekken bij het huiswerk en remediëring aanbieden op school voor kinderen die niet het geluk hebben om te kunnen rekenen op hun ouders om hen thuis te helpen.

De relatie met het omkaderend personeel is evenzeer bepalend voor de sfeer op school en het welbevinden van de kinderen. Zij willen dat het omkaderend personeel beter opgeleid wordt en over de nodige competenties beschikt om met kinderen te werken. Sommige kinderen betreuren ook het gebrek aan omkaderend personeel.

- Beter opgeleide en competentere supervisors en opvoeders.
- Een CLB dat dicht bij de jongeren staat en echt tegemoetkomt aan hun behoeften en problemen.

3.2 Welzijn van kinderen

De kinderen denken dat een geruststellende sfeer in de klas het gevoel van stress op school zou kunnen verminderen. Ze zeggen dat ze zich onder druk gezet voelen door de school, het huiswerk, de toetsen en de examens. De kinderen vragen dat er een einde wordt gemaakt aan het pesten en dat er echte oplossingen worden voorgesteld. Heel wat kinderen zouden graag participeren aan de besluitvormingsprocessen op hun school. Anderen denken dat de lessen op een participatievere manier zouden moeten worden gegeven.

- Meer tijd om te leren en te spelen.
- Een einde maken aan het puntensysteem.
- Pesterijen erkennen, doen stoppen en bestraffen.

- Een gepest kind mag niet bang zijn om met zijn leerkracht te gaan praten of om gestraft te worden omdat het met het CLB is gaan praten. Gepeste kinderen in het buitengewoon onderwijs plaatsen is geen oplossing!
- Kinderen willen dat de school activiteiten organiseert die hen leren om preventief wat te doen tegen pesten.
- Een kind dat andere kinderen pest, moet ook worden geholpen.
- Meer participatie van kinderen in de klas en op school kan het schoolklimaat, de motivatie en het gedrag van kinderen ten goede komen.
- In plaats van zich op te winden, zouden de leerkrachten ervoor moeten zorgen dat ze de nieuwsgierigheid en het enthousiasme van de kinderen weten op te wekken. De kinderen zijn voorstander van meer tijd met hun leerkrachten en van lessen op basis van ieders capaciteiten en interessedomijnen.

De kinderen vragen om de infrastructuur van de schoolgebouwen te verbeteren. Volgens de getuigenissen die we verzamelden, lijken sommige scholen in stedelijke gebieden niet echt meer te beantwoorden aan de veiligheidsnormen. De kinderen raden ook aan om te zorgen voor schonere klassen en toiletten, meer groen, ruimere klassen en speelplaatsen, meer kleur en meer speeltuigen.

- Scholen die voldoende plaats en veiligheid bieden: gedaan met scholen waar kinderen bang zijn dat het plafond naar beneden komt!
- Schone toiletten met zeep en wc-papier.
- Meer ruimte, meer groen en speeltuigen op school.

3.3 Kansenongelijkheid

Maatschappelijk kwetsbare kinderen bevelen aan om werk te maken van echte gelijke kansen op school. Een studieoriëntering waarbij doorgaans naar het technisch, beroeps- of buitengewoon onderwijs wordt verwezen, zittenblijven, foute studiekeuzes, demotivatie en herhaalde mislukkingen mogen de norm niet

zijn. De kinderen raden aan om werk te maken van een betere begeleiding van bij het begin van de schoolcarrière (en zelfs al daarvoor) en om te zorgen voor betere informatie.

- De trends inzake ongelijkheid in het onderwijs omkeren. België moet de kampioen van de gelijkheid in het onderwijs worden. De school moet opnieuw haar rol als hefboom spelen!
- Een einde maken aan de negatieve opdeling van het onderwijs in drie pijlers – algemeen, technisch en beroeps – en alle kinderen dezelfde kansen bieden.
- Kinderen een richting adviseren in functie van hun interesses of hun kwaliteiten, en niet in functie van hun sociaal milieu of land van herkomst.
- Betere informatie verstrekken aan de ouders die al te snel de slechte adviezen aanvaarden omdat ze het schoolsysteem of de taal onvoldoende kennen, of omdat ze vinden dat de leerkrachten altijd gelijk hebben.
- Kinderen betrekken bij het uittekenen van hun schooltraject en bij de keuze van hun school.
- Sociale afkomst mag nooit bepalend zijn voor het doorverwijzen van een kind naar het buitengewoon onderwijs!
- Het buitengewoon onderwijs moet echt aan de behoeften van de betrokken kinderen tegemoetkomen.
- Kinderen en hun familie moeten correct worden geïnformeerd over onderwijskeuzes en de gevolgen ervan.
- Kinderen moeten betrokken worden bij het kiezen van hun studierichting.

Maatschappelijk kwetsbare kinderen willen niet meer zoveel achterstand oplopen bij het leren. De meningen over het zittenblijven zijn nogal verdeeld onder de kinderen. Allemaal raden ze echter aan om meer betrokken te worden bij de beslissing en om op zoek te gaan naar andere oplossingen zoals bijlessen op school tijdens de zomer en in de loop van het schooljaar..

- Het kind moet correct geïnformeerd worden en moet betrokken worden bij de beslissing om het jaar over te doen.

- Het jaar overdoen is een maatregel die slechts als laatste redmiddel mag worden toegepast. Er moet naar andere oplossingen worden gezocht, zoals het volgen van bijlessen op school tijdens de vakantie of in de loop van het schooljaar

Maatschappelijk kwetsbare kinderen zouden graag willen dat hun schooltraject niet uitdraait op een afkeer van de school. Andere jongeren hebben geen andere keuze dan van school af te gaan en zouden liever meer steun krijgen. Zij raden ook maatregelen aan buiten de school: hulp bij huisvesting, bij de strijd tegen het geweld in de wijken, steun van familie en scholen die echt gratis zijn.

- Maatregelen om schooluitval te voorkomen en bijkomende ondersteuning voor maatschappelijk kwetsbare kinderen die vroegtijdig dreigen af te haken op school.

- Elk kind heeft recht op een fatsoenlijke en rustige woning, met voldoende ruimte en privacy, waar de bewoners elkaar niet voortdurend voor de voeten lopen. Stress en financiële moeilijkheden thuis verhinderen hen om zich op school te concentreren en beletten hen soms zelfs om te slapen.
- De wijken veiliger maken. Door de stress en het geweld in de wijken kunnen de kinderen zich op school niet concentreren en moeten ze soms ervaringen opdoen die hun leven vergallen.
- Ondersteuning bieden aan ouders met geldproblemen. De kinderen raden aan om de kinderopvang, het zwembad en bepaalde schoolmaaltijden gratis te maken, om op school bijlessen aan te bieden en alle kinderen de mogelijkheid te bieden om mee te gaan op excursie of op schoolreis.

HET BESLUIT ... OF LIEVER: DE EERSTE AANZET

Dit rapport is een rapport van kinderen. Het is bedoeld voor het Comité voor de rechten van het kind maar ook voor de beleidsmakers en al wie de situatie van kinderen in België wil verbeteren. Alle kinderen en jongeren die aan dit rapport hebben meegewerkt, wonen in België. Sommigen van hen pas sedert enkele weken of maanden, anderen sinds hun geboorte. Allen zijn het kwetsbare kinderen.

Migranten- en vluchtelingenkinderen (vooral wanneer ze niet begeleid zijn) en kinderen in armoede zijn voorbeelden van kinderen die bijzondere bescherming nodig hebben. We mogen nooit vergeten dat ook zij alle rechten hebben die in het Kinderrechtenverdrag staan, en niet alleen de rechten die met hun zeer specifieke situatie verband houden.

Al deze kinderen stellen zich vragen over de wereld die hen omringt en de omgeving waarin ze opgroeien. Allemaal willen ze dat de wereld een betere plek wordt voor alle kinderen. Ze nodigen ons uit om ons zelf ook die vragen te stellen. Laten we dus de moed hebben om dit te doen! De kwetsbare kinderen die aan dit rapport meewerkten, vragen ons dat we de moed opbrengen om naar onze overwinningen te kijken en er trots op te zijn. Maar ze vragen ons ook om naar onze mislukkingen te kijken, als individu en als samenleving die zich ertoe verbonden heeft om de rechten van alle kinderen te verdedigen en te laten respecteren.

Dit rapport nodigt ons uit om na te gaan welke de uitdagingen zijn waarmee kinderen vandaag de dag worden geconfronteerd. Het onderzoekt hoe onze samenleving de kinderrechten op de agenda plaatst of verwaarloost. Laten we hopen dat de woorden van de kinderen die hierin aan het woord komen, ervoor zorgen dat we dingen beter gaan doen en op een betere manier aanpakken. Gezien de huidige toestand in de wereld en de uitdagingen waarmee we worden geconfronteerd, blijven we ervan overtuigd dat we moeten vechten voor een rechtvaardigere wereld voor alle kinderen.

Dat is niet uitsluitend het werk van het Comité voor de rechten van het kind, de regeringen, UNICEF, de ngo's en de professionals die met kinderen werken. Het is onze gezamenlijke verantwoordelijkheid. Laten we dus niet wanhopen! We moeten de platgetreden paden durven te verlaten en mogen onze verantwoordelijkheid niet ontlopen. Samen moeten we ons deze ene vraag stellen: als we één ding zouden kunnen veranderen in het leven van de kinderen die in dit rapport aan het woord zijn, wat zouden we dan doen?

Dit rapport is ook het uwe.

UNICEF België dankt van harte alle partners zonder wie we al deze kinderen en jongeren niet hadden kunnen ontmoeten. Zij verdienen erkenning en lof voor hun voortreffelijke werk en dagelijkse aanwezigheid bij deze kinderen.

- A Place To Live
- Ambrassade
- AtMOsphères AMO
- Vzw CEMO/ OKAN-klas van het Institut Filles De Marie in Sint-Gillis
- Centrum El Paso in Gembloux
- FEDASIL-centrum in Bevingen
- FEDASIL-centrum in Lubbeek
- FEDASIL-centrum in Poelkappellen
- FEDASIL-centrum in Pondsrome
- FEDASIL-centrum in Rixensart
- FEDASIL-centrum in Kapellen
- Centre Liégeois d'Aide aux jeunes
- Centrum Kauwenberg
- Centrum Wes
- Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind
- Coordination des ONG pour les droits de l'enfant
- D'Broej, Brussel
- De Buiteling
- De Puzzel
- De Verliefde Wolk

- Défense des Enfants International - Belgique
- Service du Délégué général aux Droits de l'Enfant
- Dynamo vzw
- Basisschool De Bron, Sint-Gillis
- Basisschool De Kleurdoos, Brussel
- Basisschool De Klimpaal, Sint-Jans-Molenbeek
- Basisschool De Toverfluit, Sint-Jans-Molenbeek
- Basisschool Het Plantzoentje, Laken
- Basisschool Nos Enfants, Vorst
- Basisschool Sacré-Coeur, Nijvel
- ECPAT België
- Exil vzw
- Koning Boudewijnstichting
- Foyer, Brussel
- Infor Jeunes Laeken
- Institut du Sacré-Coeur, Nijvel
- Jesuit Refugee Service
- KHLeuven
- Kids Noord vzw
- Kind en Samenleving
- Kinderrechtencoalitie Vlaanderen
- Kinderrechtencommissariaat
- KIYO
- Kras, Antwerpen
- LatitudeTAM, Doornik
- Latitude Junior vzw

- Latitudes J, Mariembourg, Olloy, Philippeville
- L'école pour tous
- Ligue des droits de l'enfant
- Maison de jeunes Chambéry
- Maison de jeunes Chicago, Brussel
- Mentor-Escale vzw
- Minor NDako
- Observatoire de l'Enfance, de la jeunesse et de l'Aide à la Jeunesse
- OKAN-klas, Diest
- Platform kinderen op de vlucht
- Point Jaune, Charleroi
- Recht-Op
- Réseau Wallon et belge de lutte contre la pauvreté
- Rode Kruis Vlaanderen
- Samarcande
- Samenlevingsopbouw Vlaanderen
- Service d'Action Sociale AMO, Luik
- Service Droits des Jeunes, Brussel
- Uit De Marge
- Universiteit Gent
- Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen
- Vlaamse Scholierenkoepel
- Vluchtelingen Werk Vlaanderen
- Vrije Universiteit Brussel
- Wijkcentrum De Kring, Eeklo

- Het rapport 'Migranten- en vluchtelingenkinderen aan het woord' kwam tot stand met de steun van de Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking en Humanitaire Hulp (DGD).
- Het rapport 'Dat denken we ervan. Jongeren geraakt door armoede spreken over hun leven' kwam tot stand met de steun van de FOD Sociale Integratie en de Fédération Wallonie-Bruxelles.
- Het rapport 'Iedereen gelijke kansen op school? Dat denken zij ervan. Het perspectief van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren in het onderwijsdebat' kreeg de steun van de FOD Sociale Integratie, de Fédération Wallonie-Bruxelles en de Vlaamse Gemeenschap.

Belgisch comité voor UNICEF

Stichting van openbaar nut

Keizerinlaan 66,

1000 Brussel.

Tel: 02/230.59.70

Fax: 02/230.34.62

info@unicef.be

www.unicef.be

www.facebook.be/unicefinbelgium

www.twitter.com/unicefbelgie

Bankrekening:

IBAN: BE31 0000 0000 5555

BIC: BPOTBEB1

Design en productie: CDN Communication

RECYCLED

Papier gemaakt van
gerecycled materiaal

FSC® C015657

Gedrukt op 100% gerecycleerd papier.

België

partner in ontwikkeling